Ազգ

Azg
armenian daily

15 ՅՈՒՆԻՍ 2001 ՈՒՐԲԱԹ 110 (2314)

Գրադարան

Թուրքիան պահանջում է Մեղրին

ԲԱՔՈՒ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Թուրքիան խստացրել է դիրքորոշումը ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման հարցում, գրում է սովորաբար լավ իրազեկված «Ենի Մուսավաթ» թերթը: Ինչպես հայտնի է, վերջերս ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարար Դոնալդ Ռամսֆելդը Թուրքիա կատարած այցի ժամանակ խնդրել էր այդ երկրի վարչապետ Բյուլենթ Էջեւիթին՝ վերանայել Հայաստանի հետ հարաբերությունները: «Այդ հարցը լուծելի է երկու պարտադիր պայմանի դեպքում, ասել էր Էջեւիթը: Այդ երկիրը պետք է ազատի Ադրբեջանի գրավյալ հողերը եւ Ադրբեջանի մնացած մասի հետ Նախիջեւանի վերամիավորման համար անվտանգ ցամաքային միջանցք ստեղծի»: Ադրբեջանում Թուրքիայի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Հադրի Էջեւիթ Թեզջանը, խոսելով այդ հայտարարության մասին, ԱՆՍ հեռուստաալիքին տված հարցազրույցում ասել է, թե Նախիջեւանը պետք է ցամաքով միավորվի Ադրբեջանի մնացած տարածքի հետ: «Հայաստանի ներկայիս Մեղրիի շրջանը բուն ադրբեջանական հող է, ուստի եւ, անկախ դրա վերաբերյալ Հայաստանի դիրքորոշումից, Ադրբեջանը պետք է բարձրացնի այդ հարցը», ավելացրել է դեսպանը: Թղթակցի այն հարցին, թե Թուրքիան կօգնի՞ արդյոք պատերազմի դեպքում, թուրք դիվանագետը պատասխանել է, որ ադրբեջանական բանակն արդեն պատրաստ է հնարավոր ագրեսիայի կանխմանը: Նույն կարծիքն ունի նաեւ Թուրքիայի գլխավոր շտաբի բարձրաստիճան ներկայացուցիչ գեներալ-գնդապետ Քոխալ Քարաբայը:

ՃԵՊԱԶՐՈՒՅՑ

Ղարաբաղի մասին որոշում կայացնելու համար քաղաքական կամք է պետք

Ռոբերտ Քոչարյանն, ըստ ամենայնի, պատրաստ է դրան

ԶԱՅԱՌԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը կառավարության նիստերը նախագահում է շատ հազվադեպ, ենթադրաբար այն դեպքերում միայն, երբ նախատեսվում են «դժվար անցկացվելիք» հարցեր, եւ պետք է նախագահի անձնավորված պատասխանատվությունը: Երեկ էլ ենթադրվում էր նման մի հարցի քննարկում: Երբ նիստի ավարտին հնչեց առաջին հարցը «Միասնություն» դաշինքի ու ՀՀԿ-ՀԺԿ հարաբերությունների մասին, պատասխանը հետեւյալն էր. «Գիտե՞ք, կառավարության նիստից եմ դուրս եկել, եւ ուշադրությունս բեւեռված է լրիվ այլ հարցերի վրա», փոխարենը՝ «շատ կարեւոր հարցեր կային»: Երեկվա նիստի ամենակարեւոր հարցը, ըստ պրն Քոչարյանի, պետական համակարգի ձեւավորման վերաբերյալ հարցն էր, որից էլ սկսվեցին լրագրողների հարցերը.

– Պրն նախագահ, կարծիքներ կան, որ ՀՀ պետական ծառայողի օրենքի նախագծի մասին Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովը այնքան էլ լավ կարծիք չի հայտնել:

– Այդպիսի բան չկա: Կարծիքը դրական է: Ուղղակի փորձում են նման տպավորություն ստեղծել նրանք, ովքեր երեւի ենթադրում են, որ պրոբլեմներ կունենան այդ օրենքի կիրառման ընթացքում: Օրենքը բավական կատարյալ է, անցել է բոլոր փորձագիտական մակարդակները եւ հիմա գտնվում է ԱԺ-ում: Բոլորը չեն շահագրգռված, որ մենք ունենանք կայացած պետական համակարգ, որովհետեւ կամայականությունների կիրառումն այդ համակարգում բավական սահմանափակվում է: Իսկ առանց այդ համակարգի մենք որեւէ հաջողության չենք հասնի: Չկա մի կայացած երկիր, որը չձեւավորի այդ համակարգը: Դա այն գործիքն է, որով մենք պետք է շարունակենք երկրի բարեփոխումների ծրագիրը: Երբ դու այդ գործիքը չունես, երբ հին գործիքով ես փորձում շարունակել, կոպիտ ասած՝ «Զապորոժեցի» կոմպլեկտով ուզում ես ժամանակակից «Մերսեդես» հավաքել, չի ստացվի:

Տես ➧ էջ 3

Ռազմավարական կայունությունը՝ Պուտին-Բուշ հանդիպման գլխավոր թեմա

Հայաստանում ՌԴ դեսպանության մամլո ծառայությունը տեղեկացնում է Սլովենիայի մայրաքաղաք Լյուբլյանայում հունիսի 16-ին կայանալիք Վլադիմիր Պուտին-Ջորջ Բուշ հանդիպման որոշ մանրամասնություններ: Ռուսական կողմն ակնկալում է, որ երկու նախագահների առաջին հանդիպումը կխթանի կողմերի երկխոսությունն ու համագործակցությունը: Կքննարկվեն նաեւ միջազգային կարեւոր խնդիրներ: Ռուսաստանի նպատակն է կառուցողական, կայուն եւ կանխատեսելի հարաբերություններ հաստատել ԱՄՆ-ի հետ: Քաղաքական փոխգործողության մեխանիզմի ստեղծումը թույլ կտար արագորեն կարգավորել երկկողմ հարաբերություններում ծագող բարդությունները:

Հանդիպման գլխավոր թեմաներից կլինեն ռազմավարական կայունության հարցերը: Ռուսական կողմը գտնում է, որ «հակահրթիռային վահանի» ստեղծման ծրագիրը կարող է խախտել զինաթափման համաձայնագրերի ողջ կառույցը: Հնարավոր վտանգները պետք է կանխել համատեղ ջանքերով, գործող պայմանագրերի իրավական հիմքի վրա: Ռուսական կողմն առաջարկում է միջազգային անվտանգության ապահովման նպատակով մինչեւ 2008 թ. կողմերի ռազմավարական հարձակողական սպառազինությունները կրճատել, մարտալիցքերի թիվն իջեցնելով 1500-ի, կատարելագործել զենք չտարածելու ռեժիմները, համագործակցել ոչ ռազմավարական համաձայնագրերով թույլատրված հարցերում, նախընտրել խնդիրների քաղաքական-դիվանագիտական լուծումները:

Կարծարծվի նաեւ շրջանային (Մերձավոր Արեւելք, Բալկաններ) հարցեր կարգավորելիս համատեղ կամ զուգահեռ ջանքերի գործադրման թեման: Կքննարկվեն եվրոպայի անվտանգության ամրապնդման, միջազգային ահաբեկչության, կազմակերպված հանցագործությունների, թմրադեղերի ընդհատակյա տարածման դեմ պայքարի ուղիները: Բանակցություններում կշոշափվի նաեւ երկկողմ տնտեսական կապերի ամրապնդման հարցը:

Պ. Ռ.

ԱՄՆ-ը՝ մարդու իրավունքների առաջընթացի խոչընդոտ

ԼՈՆԴՈՆ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Միացյալ Նահանգները «խոչընդոտ» է դարձել աշխարհում մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտում ձեռք բերված առաջընթացի ճանապարհին: «Միջազգային համաներում» իրավապաշտպան կազմակերպությունը նման եզրակացության է հանգել իր ամենամյա զեկուցագրում, որը զուգադիպել է կազմակերպության ստեղծման 40-ամյակին: Ամենից առաջ ԱՄՆ-ը մեղադրվում է 85 կալանավորների նկատմամբ (14 նահանգներում) մահապատժի դատավճիռներն ի կատար ածելու մեջ:

Զեկուցագիրը տվյալներ է պարունակում ԱՄՆ-ում մարդու իրավունքների զանգվածային բնույթ կրող խախտումների մասին: Դրանց թվում են ոստիկանության կողմից իր լիազորությունների վերազանցումը, կարգի պահապանների կողմից հանցագործությունների մեջ կասկածվողների սպանություններն ու ծեծերը, բանտերի աշխատողների դաժան վերաբերմունքն ու սեքսուալ ծանակը կալանավորների նկատմամբ, նրանց կողմից էլեկտրաշոկի եւ «ներգործության» այլ միջոցների անթույլատրելի կիրառումը: Մեծավ մասամբ այս խախտումները կրել են ցեղախտրական բնույթ, նշել է «Միջազգային համաներումը»:

Կազմակերպության վերլուծաբանների կարծիքով, նման դրությամբ ԱՄՆ-ը չի կարող համաշխարհային առաջատար լինել մարդու իրավունքների պաշտպանության բնագավառում:

Ազգ

օրաթերթի այս համարը գնելիս, պահանջեք անվճար L&M գովազդային թերթիկ:

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԱՊԱՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Հայժողշարժման ներկայացուցիչը «բացարձակ հերյուրանք» է որակում թուրքական պնդումները ASALA-PKK հանդիպման մասին

Թուրքական պաշտոնական «Անատոլու» լրատվական գործակալությունը հունիսի 12-ին տարածեց մի տեղեկատվություն, ըստ որի PKK-ի (Քուրդիստանի աշխատավորական կուսակցություն) եւ ASALA-ի (Հայաստանի ազատագրության հայկական գաղտնի բանակ) ներկայացուցիչներ Նիզամեթին Թաշը, Մուրատ Քարայիլանը, Դուրան Քալքան եւ Սիմոն Զաքարյանն ու Վազգեն Պետրոսյանը վերջերս հանդիպում են ունեցել Հյուսիսային Իրաքում PKK-ի «Մախմուր» ռազմական ճամբարում: Հանդիպման ընթացքում, իբր, Ս. Զաքարյանը մեղադրել է PKK-ին Աբդուլլահ Օջալանի ձերբակալությունից հետո անգործության մատնվելու մեջ: Ըստ գործակալության, Զաքարյանն իր խոսակիցներին ասել է. «PKK-ն վերջացած է համարվում: Եթե դուք շարունակեք ձեր ներկայիս ընթացքը, ապա իրավունք չունեք Հայաստանի կամ որեւէ մեկ ուրիշի օգնությունն ակնկալելու»: Սրան իբրեւ պատասխան, միեւնույն գործակալության տվյալով, քրդերը վստահեցրել են, որ PKK-ն «չի շեղվել իր նպատակից եւ մեծ կարիք ունի Հայաստանի օգնության եւ բարեկամության»:

Բնականաբար, նախքան այս կասկածելի տեղեկատվությունը հրապարակելը, խմբագրությունս դիմեց Հայկական ժողովրդային շարժման Հայաստանի ներկայացուցիչ պրն Վազգեն Պետրոսյանին՝ տեղեկությունը ճշտելու եւ իր մեկնաբանությանն իրազեկ դառնալու համար:

Պրն Վ. Պետրոսյանը «Անատոլու» գործակալության այս ամբողջ տեղեկատվությունը որակեց իբրեւ «բացարձակ հերյուրանք» եւ ավելացրեց, թե ինքը ոչ թե ASALA-ի «քաղաքական թեւն» է ներկայացնում, ինչպես գրել էր «Անատոլուն», այլ Հայժողշարժումը: Նրա ասելով, Սիմոն Զաքարյան անունը նույնպես հորինված է: Այնուհետեւ ասաց. «Հերթական անգամ «Անատոլու» գործակալությունը տարածում է թուրքական գաղտնի ծառայության (MIT) ապատեղեկատվությունը, որի նպատակն է Հայաստանը ներկայացնել իբրեւ ահաբեկչությունը պաշտպանող ու քաջալերող երկիր, հատկապես այս օրերին, երբ տարածաշրջանում եւ ԱՊՀ շրջանակներում ահաբեկչության դեմ պայքարը դարձել է օրակարգի գլխավոր հարցերից մեկը, եւ Հայաստանն ընդգրկվել է հակաահաբեկչական պայքարի մասնակիցների խմբում»:

Մեր կողմից ավելացնենք, որ խմբագրությանս ունեցած արխիվային տվյալների համաձայն, ASALA-ի եւ PKK-ի միջեւ կապերը խզվել են դեռեւս 1982 թվին, երբ հայկական կազմակերպության կողմից անվստահության երեւույթներ են դիտարկվել PKK-ի գործունեության մեջ:

Մյուս կողմից, կարծում ենք, որ թուրքական պաշտոնական լրատվական գործակալության այս պնդումների մասին ասելիք պետք է ունենան նաեւ Հայաստանի համապատասխան իշխանությունները, քանի որ ապատեղեկատվությունն ուղղված է Հայաստանի դեմ:

ԱՎՏՈՎԹԱՐՆԵՐ

Չորս անիվ եւ բախտի անիվը

Եթե արդեն աղետն անխուսափելի է, ապա ավելի լավ է հետեւանքները հասցնել նվազագույնի

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

Ութսունականների սկզբին ճանապարհատրանսպորտային պատահարների դեմ պայքարելու մասին ԽՄԿԿ ԿԿ-ի եւ խորհրդային կառավարության հերթական որոշման հրապարակումից անմիջապես հետո, ինչպես ընդունված էր այն ժամանակ, տեղեկատվության բոլոր միջոցները միասնաբար լծվեցին թեմայի բացահայտման եւ խնդիրների լուծման գործին: Այլ կերպ հնարավոր էլ չէր: Քանզի որոշման մեջ արդեն իսկ նշված էր կուսակցական կարեւոր փաստաթղթի տառին ու ոգուն համապատասխան բացատրական ու քարոզչական աշխատանքներ սկսելու ավանդական կետը: Բնականաբար, չէր կարող մի կողմ քաշվել նաեւ «Լիտգազետան», որը Հայաստանում որպես սեփական թղթակից ներկայացնում էի ես: Ինչպես իմ բոլոր գործընկերները, ստացա շրջաբերականը, որում հանգամանորեն շարադրված էր խմբագրական առաջադրանքը: Բայց դա բավական չէր: Վարիչը թղթակցական ցանցի միջոցով մանրամասնորեն զրուցում էր մեզնից յուրաքանչյուրի հետ, ելնելով, այսպես ասած, այս կամ այն հանրապետության առանձնահատկություններից: Պարզվեց՝ Հայաստանն էլ իր առանձնահատկությունն ունի:

Տես ➧ էջ 4

Դատավորը գերադասեց անձամբ հեռանալ դահլիճից

Մեղադրողի չափածո հարցադրումներին ամբաստանյալը չափածո պատասխաններ է խոստանում

«Դահլիճ մտնող մարդիկ միտումնավոր խանգարում են դատավարությունը: Հատուկ սարքեր գոյություն չունեն նրանց հոգեվիճակը ստուգելու համար, սակայն համապատասխան ծառայություններին ցուցում կտրվի չթույլատրել դատավարությանը մասնակցելու», երեկ հայտարարեց «Հոկտեմբերի 27»-ի քրեական գործի դատավարությունը նախագահող դատավոր Սամվել Ուզունյանը՝ կեսժամանոց ընդմիջումից հետո դահլիճ վերադառնալով: Նախագահողը դատավարության ողջ ընթացքում առաջին անգամ վրդովված հեռացավ դահլիճից եւ ընդմիջում հայտարարեց, երբ պետական մեղադրող Հակոբ Մարտիրոսյանին վերջապես հաջողվեց իր հարցադրումներով հավասարակշռությունից հանել ամբաստանյալ Նաիրի Հունանյանին, եւ վերջինս բարձրացրեց ձայնի տոնը:

Դահլիճում տուժողներին ներկայացնողներն անմիջապես որսացին պահը եւ իրենց բուռն արձագանքներով, հայհոյանքներով խժդժություն ստեղծեցին դահլիճում: Նախագահողը, որ բազմիցս զգուշացրել էր նման դեպքերում դահլիճից հեռացնել կարգ ու կանոնին չենթարկվողներին, գերադասեց ինքը հեռանալ: Դահլիճից դուրս բորբոքված կրքերը երկար ժամանակ չէին հանդարտվում, եւ վիճաբանությունն արդեն շարունակվեց «հայ տղու թասիբը» մոռացած այն փաստաբանների հետ, որոնք համարձակություն ունեցան առարկելու մեղադրողի հարցին: Իհարկե, այս ամենի առանցքում մեղադրող Հակոբ Մարտիրոսյանն էր իր հարցադրումներով եւ իր որդեգրած մեղադրական տակտիկայով, որի իմաստն առայժմ ոչ ոք չի ըմբռնում:

Նիստի սկզբում դատապաշտպան Մ. Չիլինգարյանը փորձեց ճշտել մամուլից քաղած այն տեղեկությունը, թե իրո՞ք մեղադրողը 3000 հարց ունի ամբաստանյալին: «Եթե այդպես է, ուրեմն ինչո՞ւ է այդքան հարցադրումներով գործը դատարան հասել», փորձեց ճշտել դատապաշտպանը: Իհարկե, պրն Մարտիրոսյանն իր իրավունքը համարեց 3 թե 5 հազար հարց տալը, սակայն այստեղ էականն այն չէ, թե քանի՞ հարց է տալու մեղադրողը, այլ թե ինչպե՞ս է տալու եւ ի՞նչ է ցանկանում պարզել այդ հարցադրումներով: Առայժմ մեղադրողի հարցադրումների արդյունքում դատավարությունը վերածվել է մեղադրող Մարտիրոսյան-ամբաստանյալ Հունանյան անձնական վիճաբանության: Ընդ որում, Ն. Հունանյանի դատողությունները, երբեմն նաեւ դիվանագիտական պատասխաններն ավելի դյուրաբորբոք են դարձնում մեղադրողին: Նույն հարցը տասնյակ անգամներ կրկնելով, մեղադրողը ամբաստանյալի բերանից ցանկանում էր լսել իրեն հաճո պատասխանը, որը երկու օր է, չի ստացվում:

Պրն Մարտիրոսյանը գրեթե ողջ օրը ցանկացավ պարզել, թե ո՞ւմ է տեսնում Ն. Հունանյանն իր ասած 90 տոկոս գաղափարակիցների մեջ, որի մասին հայտնել էր նախորդ նիստում: «ԱԺ-ից ձեր կոչին 90 տոկոսը չարձագանքեց, բայց դուք ասացիք՝ հեռու չէ այն օրը, շուտով կգա ժամանակը, երբ ժողովրդի վերաբերմունքը կճշտվի ձեր նկատմամբ, կոնկրետ ի՞նչ նկատի ունեիք, ե՞րբ է այդ օրը, որպեսզի մենք էլ տեղյակ լինենք հայ ժողովրդի գլխին կախված օրհասական վտանգին», հարցրեց մեղադրողը: Ամբաստանյալն այս եւ մյուս հարցերին պատասխանելիս հայտնեց, որ մեղադրողի խոսքը ստեղծագործական, պոետիկ տեսք ունենալով, հարց չի տեսնում ասվածի մեջ, այդ իսկ պատճառով հաջորդ նիստում նրան չափածո կպատասխանի: Մեկ այլ հարցով մեղադրողը ցանկանում էր ճշտել, թե իբրեւ ահաբեկչական խմբի պատասխանատու Ա. Արմենակյանի համար պատասխանատվություն կրո՞ւմ է: Այնուհետեւ ավելի տարողունակ դարձրեց հարցը՝ «Մեր ավանդական սովորույթների շրջանակում դուք ձեզ Արմենակյանի եւ նրա ընտանիքի առջեւ բարոյական պատասխանատվություն, մեղք զգո՞ւմ եք, թեկուզ մեղադրանքից դուրս: Բարոյական պատասխան տալո՞ւ եք Արմենակյանի որդիներին»:

Ամբաստանյալը հայտնեց, որ իրեն

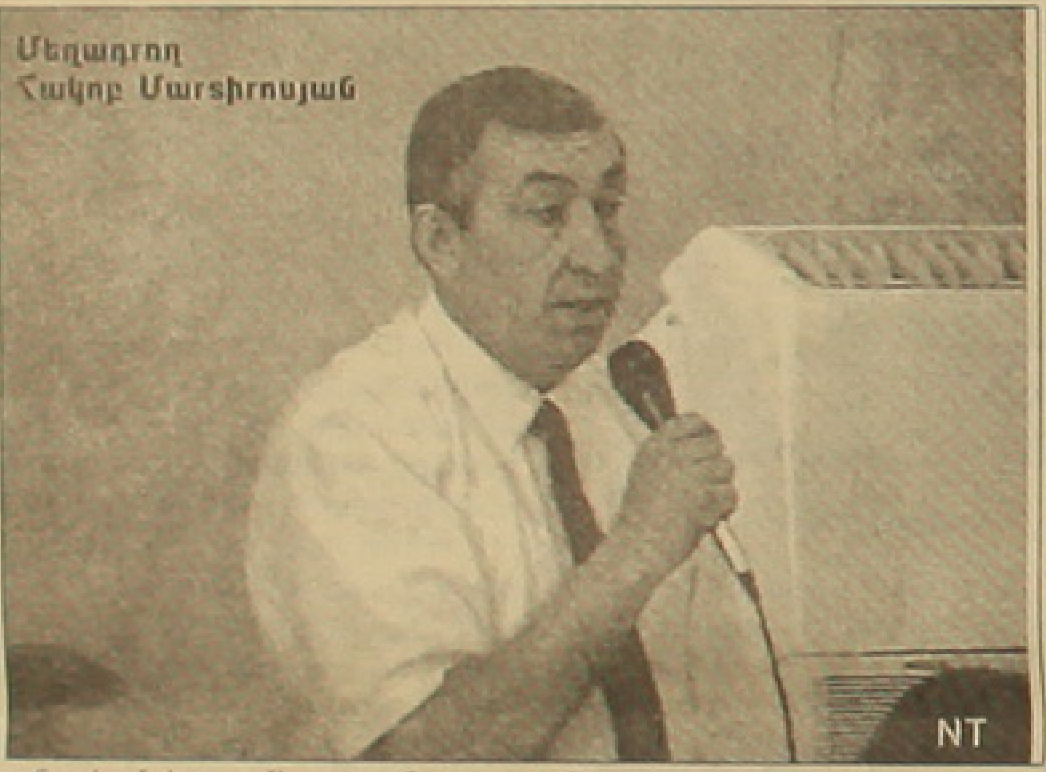

Մեղադրող Հակոբ Մարտիրոսյան

ընդգծում էր, որ մեղադրողն աղավաղված է ներկայացնում իր ասածները, որը եւ հաստատվում էր նիստի քարտուղարի կողմից պատասխանները վերընթերցելիս: «Իրական կոչ դեռ չեմ արել ԱԺ-ից եւ ձեր այդ հարցին՝ կապված ժողովրդի գնահատականի հետ, ասացի՝ այդ գնահատականի օրը հեռու չէ: Ես ասել եմ ու կրկնում եմ, որ իմ ժողովրդի ապրելու իրավունքի համար եմ կռվի ելել, եւ դա կավարտվի այն օրը, երբ հայ ժողովուրդը մարդավայել ապրելակերպ կունենա եւ արդար հայրենիք»: Քանի որ պատասխանը չգոհացրեց մեղադրողին, ամբաստանյալը մեկ անգամ եւս նույն հարցադրմանը պատասխանելիս ասաց. «Այդ օրը հեռու չէ, բայց կոնկրետ օրը ձեզ չեմ ասի: Կարող եմ միայն ասել, որ այդ օրն ամեն օր մոտենում է»:

Մեղադրողը չափազանց շատ էր ցանկանում լսել, թե ամբաստանյալը մեղավորության զգացում ունի՞ ԱԺ պատգամավոր Արմենակ Արմենակյանի սպանության հարցում: Սակայն մինչեւ բուն հարցադրումը, մեղադրողը 1 ամբողջ էջ կենսագրական էր ներկայացնում Արմենակյանի մասին՝ համեմված բազմաթիվ ածականներով, ջանալով հնարավորինս սրտառուչ ներկայացնել ասելիքը: Ի պատասխան՝ ամբաստանյալը մեղավոր չի ճանաչել, բացի այդ, հարցը դատարանում քննարկվում է մեղադրանքի շրջանակում եւ համաձայն չէ մեղադրանքը մի կողմ դնելուն: «Ձեր անցկացրած զուգահեռների եւ հնարավոր այլ զուգահեռների շրջանակում ես որեւէ մեղք չեմ զգում, իսկ ամենից դուրս կարող եմ ձեզ ասել, որ դեռ ԱԺ դահլիճից եւ ապա նախաքննության ընթացքում տասնյակ անգամ ասել եմ, որ ցավում եմ կատարվածի համար: Բարոյական պատասխանատվություն զգում եմ ինչպես ձեր նշած ընտանիքի, այնպես էլ հայոց անցյալ, ներկա եւ գալիք սերունդների առաջ, եւ հենց բարոյական պատասխանատվության զգացումն է ինձ մղել այդ քայլին»:

Արմենակ Արմենակյանի կերպարն ավելի ընդգծելու առումով մեղադրողը զուգահեռներ էր անցկացնում նրա ու ամբաստանյալի միջեւ, օրինակ, «Երբ Արմենակյանը կռվում էր Արցախում, դուք 4 տարի գտնվում էիք Եվպատորիայում»: Ամբաստանյալը մեկ նախադասությամբ փակեց հարցադրումները, ասելով. «Հետաքրքիր կլիներ նաեւ մի ուրիշ զուգահեռ անցկացնել, որ ԱԺ-ում իմ գրպանում եղել է 1700 դրամ, իսկ Արմենակյանի գրպանում՝ 700-800 դոլար»:

ՍԱՄՍ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ՄՈՍԿՎԱ

Ռուսաստանի հայ համայնքը անթույլատրելի է համարում եկեղեցու պառակտումը

ՄՈՍԿՎԱ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հունիսի 9-ին ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի համերգային դահլիճում հավաքվել էր Մոսկվայի հայ հասարակայնությունը, այդ թվում Մոսկվայի եւ Ռուսաստանի հայտնի պետական եւ հասարակական գործիչներ: Հավաքույթի ընթացքում քննարկվել է Մոսկվայի Սուրբ Հարություն հայկական եկեղեցու շուրջ վերջին ժամանակներս ստեղծված իրավիճակը, այն է՝ քաղաքացի Ղազարոս (Տիրան) Կյուրեղյանի վարքագիծը, որը չի ենթարկվում Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդի որոշմանը եւ Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի կարգադրությանը:

Ինչպես հաղորդում է Ռուսաստանի հայերի միության մամլո ծառայությունը, ժողովում ելույթ են ունեցել՝ թեմական խորհրդի նախագահ Ա. Չիլինգարովը, գեներալ-լեյտենանտ Ն. Տեր-Գրիգորյանցը, վաստակավոր մարզիչ եւ ԽՍՀՄ սպորտի վարպետ Ն. Սիմոնյանը, ՌՀՄ նախագահ Ա. Աբրահամյանը, պրոֆեսոր Ա. Միհրանյանը, Ռուսաստանի ԳԱ թղթակից անդամ Վ. Ազատյանը, մոսկվահայության այլ ներկայացուցիչներ: Նրանք դատապարտել են քաղաքացի Ղազարոս Կյուրեղյանի գործողությունները՝ հայտարարելով, որ հայ համայնքը զորակցում է Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնին եւ Հայ առաքելական եկեղեցու Նոր Նախիջեւանի եւ Ռուսաստանի թեմի առաջնորդ եպիսկոպոս վարդապետին? Նրանք մտահոգություն են արտահայտել իրավիճակի բացասական զարգացման հնարավորության առնչությամբ, որը կարող է դուրս գալ վերահսկողությունից եւ անկառավարելի բնույթ ստանալ, եւ հայտարարել են Հայ առաքելական եկեղեցու պառակտման անթույլատրելիության մասին:

Որոշում է ընդունվել դիմել քաղաքային եւ դաշնապետական իրավական մարմիններին՝ վերջին ժամանակներս հայոց Սբ. Հարություն տաճարի տարածքում կատարվող անօրինականությանն ու կամայականությանը վերջ դնելու համար շտապ գործողություններ ձեռնարկելու խնդրանքով:

Համբերության բաժակը լցվո՞ւմ է

Ծխախոտի տեղական արտադրողի նկատմամբ վերաբերմունքով պետությունը կբացահայտի իր վերաբերմունքը տեղական արտադրության ընդհանրապես

«Դա «Գրանդ տոբակոյի» հարցը չէ, ոչ էլ՝ Վարդանյան Հրանտի: Դա պետության հարցն է», սա է «Գրանդ» հոլդինգի նախագահի բավականին կոշտ կարծիքը օրերս խորհրդարանի դատին ներկայացված «Հաստատագրված վճարների մասին» օրենքում հօգուտ տեղական արտադրողի դրույքաչափերի փոփոխության մասին հարցին: Հայտնի է, որ տարբեր շրջանակներում, հատկապես ներմուծողների ու նրանց սպասարկող լրատվամիջոցների, պտտվում է այն կարծիքը, թե «ԳՏ»-ն բացառիկ առավելություններ է ուզում այդ օրինագծով, մինչդեռ Հ. Վարդանյանի երեկ եվրասիական ֆորումում լրագրողներին տրված մեկնաբանությամբ, խնդիրը ընդհանուր է բոլոր տեղական արտադրողների համար, բայց քանի որ իրենք միշտ եղել են տեղական արտադրողի շահերի պաշտպանության «ֆլագմանը», իրենք էլ այսօր ստանձնել են պետության հետ «աշխատանքի» դժվարին գործը: Կընդունեն իշխանությունները, կցանե՞ն այդ համարձակությունը՝ տարբերություն դնելու տեղական արտադրողի ու ներմուծողի միջեւ՝ շատ լավ, «ԳՏ»-ն կշարունակի իր ներդրումներն ու արտադրության զարգացումը, չե՞ն կարողանա, «ԳՏ»-ն դուրս կգա տեղական շուկայից ու կաշխատի բացառապես արտահանման համար: Ամեն դեպքում՝ հստակ հայտարարվում է. «Գործարանը կանգ չի առել ու կանգ չի առնելու, ոչ մի աշխատատեղ չի կրճատվելու, ոչ մի կգ մթերվող ծխախոտ չի կրճատվելու»: Իսկ ՀՀ պետեկամուտների նախարարի հայտարարությունը գործարանի կանգնելու մասին սխալ հասկանալու արդյունք է՝ գործարանը կանգնած է... բայց միայն տեղական շուկայի համար: Փոխարենը մեծացվելու են արտահանման ծավալները, որի առիթով պրն Վարդանյանը ասում է. «Շնորհավորում եմ բոլորիդ, Հայաստանում ստեղծվել է այնպիսի ֆիրմա, որի արտադրանքը հաջողությամբ արտահանվում է ԱՄՆ, Եվրոպա, Իրան եւ այլ երկրներ»: Հայաստանի թիվ մեկ տեղական արտադրող ճանաչված Հ. Վարդանյանն ունի իր կոշտ կարծիքը նաեւ ՀՀ «Ներքին շուկայի պաշտպանության մասին» վերջերս ընդունած օրենքի մասին, ինչը թվում է, թե կոչված է առաջին հերթին տեղական արտադրողի շահերը պաշտպանելուն. «Այդ օրենքը թերի է, եւ ոչ թե պրակտիկա»: Եվս մեկ խիստ մեկնաբանություն Առեւտրի համաշխարհային կազմակերպության մասին. «Մենք պատրաստ չենք եւ չպիտի մտնենք այդ միության մեջ: Եթե այդպես լինի, տեղական արդյունաբերությունն ու գյուղատնտեսությունն առայժմ վտանգի ենք ենթարկում»:

Գ. Մ.

Օդային նոր կապ՝ Երեւան-Ստեփանակերտ

1992 թ. մայիսի սկզբներին, Շուշիի ազատագրումից մի քանի օր առաջ, երբ «Գրադ» հրթիռային կայանից Ստեփանակերտի օդանավակայանը հերթական անգամ Աղդամից հրթիռակոծվեց, բեկորներից բռնկվեց ու այրվեց Երեւանից ժամանած «ՅԱԿ-40» ինքնաթիռը: Այս չարաբաստիկ դեպքն էլ հենց առիթ հանդիսացավ օդանավակայանը փակելուն: Հետագայում այն գտնվում էր բացառապես ԼՂՀ զինվորական գերատեսչության տնօրինության տակ եւ միայն 1998 թ. հունիսի 4-ի ԼՂՀ կառավարության որոշմամբ օդանավակայանը նախ վերափոխվեց հատուկ նշանակության պետական ձեռնարկության, իսկ ավելի ուշ՝ «Ստեփանակերտի օդանավակայան» պետական փակ բաժնետիրական ընկերության:

Օդանավակայանը վերագործարկելու լուրերն Արցախում ավելի վաղուց էին պտտվում, սակայն առաջին քաղաքացիական չվերթը՝ այն էլ Մի-8 ուղղաթիռով, տեղի ունեցավ հունիսի 13-ին: Երեւան-Ստեփանակերտ-Երեւան չվերթի առաջին ուղեւորներն Ավստրիայից ժամանած հյուրերն էին: Օդանավակայանի թռիչքավայրէջքային ծառայության պետ Խ. Հոռոմյանի խոսքերով՝ նշված չվերթով թռիչքները կլինեն շաբաթվա չորեքշաբթի, ուրբաթ եւ կիրակի օրերին: Մեկ ուղեւորի տոմսի արժեքը 45 ամերիկյան դոլարին համարժեք դրամ է: Դժվար է ասել՝ բարձր գի՞նն էր պատճառը, թե՞ բնակչության անիրազեկությունը, մեր տվյալներով առաջին օրն օդանավակայանի ուղղաթիռային ծառայությունից օգտվել ցանկացող քաղաքացիներ չեղան: Հավանաբար Երեւան-Ստեփանակերտ-Երեւան ուղղաթիռային չվերթը հասու կլինի բնակչության ոչ բոլոր խավերին:

Հաջորդ չվերթը Երեւանից պիտի տեղի ունենա այսօր: Ըստ չվացուցակի, ուղղաթիռը Երեւանից մեկնում է առավոտյան ժամը 9:30-ին, իսկ Ստեփանակերտից՝ կեսօրվա ժամը 12:00-ին:

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՇԱԿՅԱՆ,
Ստեփանակերտ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԱ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
ֆաքս: 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ / հեռ. 529353
Համակարգ. ծառայութիւն / հեռ. 582483
Շուրջօրյա լրահավաք ծառայութիւն / հեռ. 529353
Apple Macintosh համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Ընթացիկ

«Վերածնենք արդյունաբերությունը, վերածնենք հայրենիքը», այսպիսի նոստալգիկ կարգախոսով երեկ Երեւանում աշխատանքը սկսեց եվրասիական տնտեսական համագործակցության զարգացման հարցերին նվիրված միջազգային համաժողովը: Երկու օրերի ընթացքում համաժողովի մոտ 18 երկրներից ժամանած պատվիրակները՝ պատգամավորներ, պետական ու մասնավոր կառույցների, հասարակական միությունների, ֆինանսատնտեսական խմբերի, արդյունաբերական համալիրների, կորպորացիաների ու այլեւայլ կառույցների շուրջ 500 ղեկավարներ եւ ներկայացուցիչներ կփորձեն գտնել հետխորհրդային տարածքի երկրների, Արեւելյան Եվրոպայի, Մերձավոր ու Հարավ-արեւելքի երկրների տնտեսական մերձեցման, ինտեգրման ամենակարճ ու արդյունավետ ճանապարհը: Եվ դա, դատելով ելույթներից, ըստ ամենայնի՝ ընդդեմ աշխարհում ձեւավորվող ազդեցության ոլորտների, տնտեսական գլոբալիզացիայի ու ինտեգրացիայի՝ վերոհիշյալ երկրների համար հնարավոր վտանգավոր հետեւանքներով, նաեւ՝ ընդդեմ անդրազգային ընկերությունների էքսպանսիայի եւ այլ հրատապ ու առաջնահերթ խնդիրների, որոնց առջեւ կանգնած են այսօր միեւնույն ճանապարհին անցնող գրեթե բոլոր վերոհիշյալ երկրները: Համաժողովն անցնում է Միջազգային ապրանքարտադրողների հովանու տակ: Միության նախագահը ԽՍՀՄ նախկին Մինիստրների խորհրդի էքսնախագահ Նիկոլայ Ռիժկովն է, որի ելույթը միայն, թերեւս, բավական էր պատկերացնելու համաժողովի օրակարգում դրված եվրասիական տնտեսական համագործակցության զարգացման հարցի էությունը: Հիշեցնելով անցյալ 10 տարիները՝ ԽՍՀՄ փլուզմանը հաջորդող իրենց վտանգավոր ու ծանր հետեւանքներով, պրն Ռիժկովը կոչ արեց հավաքվածներին. «Եկել է քարեր ժողովելու ժամանակը: Պետք է վերականգնել այն, ինչը մեզ միավորում էր, հնարավորություն էր տալիս կենտրոնացնել մեր ներուժը՝ ինտելեկտը, նյութական-ֆինանսական միջոցները հանուն երկարաժամկետ ու արդյունավետ ծրագրերի»: Հրապարակվեցին թվեր, փաստեր ու տնտեսական վերլուծություններ, որոնք ապացուցում են վերոհիշյալ մեկնաբանությունները:

Նիկոլայ Ռիժկով. «ԱՊՀ-ն վերածվել է «կլուբի»

Ի՞նչ անել ընդդեմ արեւմտյան տնտեսական էքսպանսիայի, ԱՀԿ-ի, գլոբալիզացիայի ու այլ մարտահրավերների. Երեւանյան համաժողովը կփորձի տալ այդ հարցերի պատասխանը

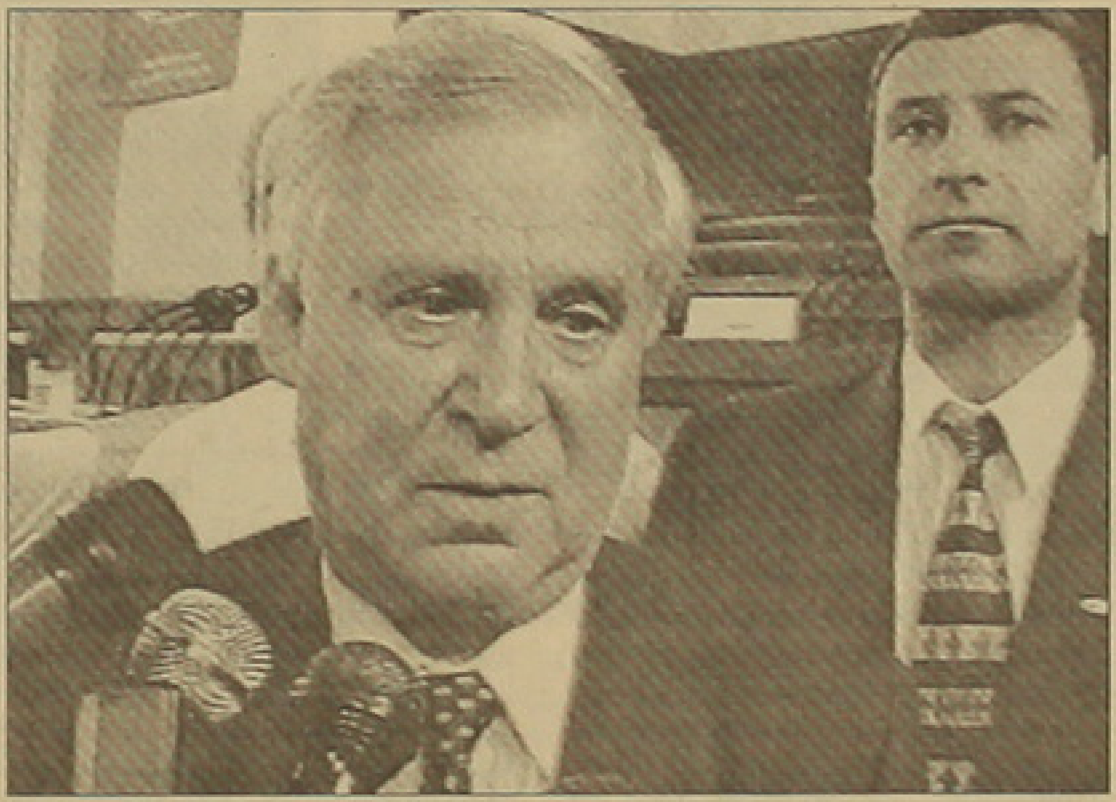

Ընդմիջմանը Ն. Ռիժկովին շրջապատեցին լրագրողները՝ վերոհիշյալ մեկնաբանությունների փակագծերը բացելու ակնկալիքով: «Իմ կարծիքով ֆորումը հետաքրքիր է անցնում: Մենք զգում ենք, որ իսկայական ներուժ կա կոնկրետ Հայաստանում՝ երկկողմ տնտեսական հարաբերությունների զարգացման համար: Մենք էականորեն կարող ենք լավացնել մեր հարաբերությունները Հայաստանի հետ», ասաց պրն Ռիժկովն **«Ազգի»** հարցին ի պատասխան: Մյուս հարցին, թե ինչպե՞ս է գնահատում ռուս-հայկական հարաբերությունների ներկա վիճակը, պրն Ռիժկովը պատասխանեց. «Ես կարծում եմ, որ Պուտինի նախագահ դառնալուց հետո դրանք ավելի են լավացել: Ամեն դեպքում մեծ փոփոխություններ տեղի ունեցան: Վերջերս էլ Պուտինի այցը Հայաստան հույս է ներշնչում: Իմ կարծիքով, հուսով եմ դա համընկնում է ՌԴ իշխանությունների կարծիքին, Հայաստանը մեր ընկերն է, մեր ռազմավարական գործընկերը: Կյանքն այնպես է դասավորվել, որ մենք պարտավոր ենք միասին լինել»: Հարց հնչեց նաեւ ԱՊՀ-ի ու 5 երկրների (Ռուսաստան, Բելառուս, Կիրգիզիա, Ղազախստան, Տաջիկստան) վերջերս ստեղծած եվրասիական տնտեսական միության մասին: Պրն Ռիժկովը համարում է, որ այդ միությունը մի լավ օրինակ կարող է լինել սերտ տնտեսական համագործակցության, որտեղ երկրները մուտք են գործում կոնկրետ պարտավորություններով: Համենայն դեպս, այդ դեպքում հաստատ այնպես չի լինի, ինչպես 1991-ին՝ ԱՊՀ կազմավորման ժամանակ էր, եւ չեն կրկնվի ԱՊՀ սխալները, որի արդյունքում այսօր համագործակցությունը դարձել է կարծես մի «կլուբ»՝ «Ինչու՞ չէ, նաեւ ուրախների ու հնարամիտների», պատասխանելով լրագրողներից մեկի հարցին հեգնեց նա՝ ակնարկելով մանավանդ ՌԴ նախկին ղեկավարին («Կային ուրախներ, հատկապես մեր կողմից՝ հայտնի բոլորին»), որտեղ հավաքվում են, խոսում, հիշում անցյալն ու ուրիշ ոչինչ: «Այն ժամանակ, երբ ստեղծվեց ԱՊՀ-ն, ասվում էր, թե պետք է ունենա թափանցիկ սահմաններ, միասնական տնտեսական տարածություն, վալյուտա, ռազմական ուժեր եւ այլն, ո՞ւր են դրանք՝ չկան»: ԱՊՀ երկրներն ընդունել են մոտ 2000 նորմատիվային փաստաթղթեր, բայց դրանք չեն աշխատում, որովհետեւ ոչ մի անդամ երկիր չունի հստակ պարտավորություն: Երբ խոսքը գնում է պարտավորությունների մասին, երկրներն անմիջապես հիշում են իրենց սուվերենիտետի մասին: «Դե, եթե սուվերենիտետ, խնդրեմ, ապրեք յուրաքանչյուրդ առանձին»: Մինչդեռ, ըստ ԽՍՀՄ նախկին Մինիստրների խորհրդի նախագահի, կյանքը ցույց տվեց, որ դա անհնար է, ուզեն թե չուզեն երկրները պարտավոր են միավորվել ու համատեղ դիմագրավել այլեւայլ մարտահրավերներին: Ամենացայտուն օրինակը թերեւս Առեւտրի համաշխարհային կազմակերպության անդամակցությունն է, որի ճանապարհին են բռնել գրեթե բոլոր նախկին ԽՄ երկրները: Ռիժկովի կարծիքով ԱՀԿ-ին անդամակցությունը դժվար ու հակասական գործընթաց է, եւ շտապողականությունը երկրների համար կլինի անդառնալի ու անուղղելի հետեւանքներով: ԱՀԿ անդամակցության գործընթացով ԱՊՀ-ն կքանդվի, ինչպես թղթե տնակը: Հետեւաբար, օրախնդիր է եվրասիական տնտեսական համագործակցության զարգացումն ու որքան հնարավոր է արագ, արդյունավետ՝ տեսականից գործնական քայլերին շուտափույթ անցմամբ:

Գ. ՄՈՒՐԱՏՅԱՆ

Ղարաբաղի մասին որոշում կայացնելու համար քաղաքական կամք է պետք

Սկիզբը էջ 1

– Խորհրդարանական որոշ ուժեր համախմբվում են սահմանադրական փոփոխություններով եւ խորհրդարանական պետության անցնելու գաղափարի շուրջ: Ձեր կարծիքը:

– Ես ծանոթ չեմ այդ ուժերին խորհրդարանում:

– Այնուամենայնիվ, Դուք նախագահակա՞ն պետության կողմնակից եք, թե՞ խորհրդարանական:

– Չկա մի, այսպես ասենք, իդեալական տարբերակ: Ամեն մի տարբերակ ունի իր թերությունները: Մի բանում չեմ կասկածում՝ մեր տարածաշրջանում, նաեւ անցումային շրջանում գտնվող երկրների համար, անձնավորված պատասխանատվությունը շատ կարեւոր հանգամանք է: Խորհրդարանական պետությունը, իհարկե, ժողովրդավարության առումով, կոնսենսուսների առումով իր առավելությունն ունի: Մեր համակարգն, ըստ էության, կիսանախագահական է, եւ փորձում է բալանսը գտնել այդ երկուսի միջեւ: Պատկերացրեք այսպիսի վիճակ. պառլամենտական հանրապետություն եւ կոալիցիոն կառավարություն պառլամենտում՝ բաղկացած 3-4 կամ 5 տարբեր կուսակցություններից, եւ ... արտակարգ իրավիճակ, հնարավոր կոնֆլիկտ ու անձնավորված պատասխանատվության խնդիր: Եվ հանկարծ այդ իրավիճակում մեկ-երկու կուսակցություն խուսափելով պատասխանատվությունից, փորձում են «թռնել» կառավարությունից: Ի՞նչ է լինելու երկրի հետ, ո՞վ է անձնավորված պատասխանատվություն կրելու հետեւանքների համար: Կանցնե՞նք այս փուլը, կմտնե՞նք շատ ավելի հանգիստ իրավիճակի մեջ, չեմ բացառում նաեւ պառլամենտական համակարգն ու այն առավելությունները, որոնք, միգուցե, արեւելյան որոշ երկրներ ունեցել են:

– Ինչպե՞ս եք գնահատում կառավարության գործունեությունը: Արդյոք նրան հաջողվե՞լ է պահպանել տարեսկզբի տնտեսական ցուցանիշները:

– Ընդհանրապես տնտեսության մեջ բավական դրական տեղաշարժ կա, կարծում եմ, դա նաեւ Երեւանի փողոցներում պետք է նկատելի լինի: Եթե մարդ ցանկություն չունի չնկատելու... Մայիսի ցուցանիշները բավական ցածր են լինելու ոչ թե այն պատճառով, որ տնտեսությունն է ֆինանսապես անառողջ վիճակում, այլ որ գազի մատակարարումն է պակասել, մի քանի խոշոր ձեռնարկություններ աշխատելու հնարավորություն չեն ունեցել: Բայց, կրկնում եմ, դա չի նշանակում, որ տնտեսական զարգացումները կանգ են առել, նաեւ՝ ադամանդի միջազգային գների անկման պատճառով է, որը միշտ էլ լինում է եւ ժամանակավոր է՝ սովորաբար մեկ-երկու-երեք ամիս, եւ տարվա կտրվածքով չի ազդում ընդհանուր ցուցանիշների վրա:

– Ի՞նչ կասեք կուսակցական գործիչների այն հայտարարությունների մասին...

– Ես չեմ հետեւում այդ գործիչների հայտարարություններին, անկեղծ ասած՝ վաղուց:

– Կենսաթոշակների բարձրացման օրինագծի տապալումն ԱԺ-ում ինչպե՞ս եք գնահատում: Մանավանդ որ պնդում են, թե բյուջեի վրա դա մեծ ազդեցություն չի ունենալու:

– Եթե խոսքը մոտ 7 մլրդ դրամ լրացուցիչ գումարների մասին է, պետք է իսկապես հարցը հիմնավորված լինի: Դա բավական լուրջ քայլ է, եւ կառավարությունը պետք է վստահ լինի, որ կարող է պատասխանատվություն ստանձնել: Ինչ վերաբերում է բյուջեին, ապա, քանի որ կենսաթոշակային հիմնադրամն առանձին է աշխատում, միգուցե բյուջեի վրա այդպիսի ազդեցություն չունենա: Բայց այդ գումարները տնտեսությունից պետք է հավաքվեն: Եթե տնտեսության մեջ այդ փողը չկա, կամ ձեւավորված չեն այն մեխանիզմները, որոնցով կարելի է ոչ ցավագին, այսպես ասած, ոչ վարչարարական կոշտ միջամտություններով այդ գումարները հավաքել... Այսօր ես բավական թերահավատ եմ: Միգուցե ավելի փոքր քայլերով, կառավարության հետ բանակցելով հնարավոր լինի որոշ լուծումներ գտնել: Մենք պլանավորում ենք տարվա վերջին որոշ քայլեր անել:

– Մոտ երկու ամիս առաջ, կառավարության նիստից հետո հարցրեցինք հոկտեմբերի 27-ի դատավարության վերաբերյալ ձեր կարծիքը: Դուք ասացիք, որ առայժմ չեք պատասխանելու, որոշ ժամանակ անց լրջորեն կխոսեք այդ մասին: Ե՞րբ է այդ ժամանակը գալու:

– Այդ ժամանակը չի եկել:

– Ինչպե՞ս եք գնահատում Ղարաբաղի շուրջ բանակցային գործընթացը:

– Համենայն դեպս այս պաուզայի մեջ մենք որեւէ մեղք չունենք:

– Հնարավո՞ր է նոր նախաձեռնություն:

– Ոչ:

– Մինսկի խմբի համանախագահները նշում են, որ Ե՛ւ Դուք, Ե՛ւ Ալիեւը ժողովրդին համոզելու խնդիր ունեք: Դուք որեւէ խնդիր ունե՞ք:

– (Մի փոքր զայրացած) Իսկ դուք կասկածու՞մ եք, որ նման խնդիր չի՞ լինի: Իհարկե, պիտի լինի: Եթե որոշում կայացվի, քաղաքական ղեկավարությունը պետք է քաղաքական կամք ունենա՝ հանդես գալու ժողովրդի առջեւ, բացատրելու լուծման տարբերակը, նրա առավելությունները կամ այդ հարցի հետ կապված բոլոր հանգամանքները պարզաբանելու: Ես կարծում եմ՝ դա ախսիոմ է: Եթե չկա այդ քաղաքական կամքը, ուրեմն նման ղեկավարը իրավունք չունի զբաղեցնելու իր պաշտոնը:

– Գազի ծավալների անկումը, ըստ Ձեզ, քաղաքական ենթատեքստ ունի՞:

– Ո՛չ: Պետք է ուղղակի աշխատել: Էներգետիկան կորուստների բավական լուրջ խնդիր ունի: Արդեն վերականգնված են գազի ծավալները: Ծավալների անկման պատճառը շատ հասկանալի է՝ գազի վճարումները չէին կատարվում: Պարտքերի կուտակման պատճառով մեր գործընկերը Ռուսաստանում կանգնում է դժվարությունների առջեւ՝ հարկային պարտավորությունների խնդրի եւ այլն: Բիզնեսը մնում է բիզնես: Հումանիտար գազ մեզ ոչ որ չի մատակարարելու: Պետք է հասկանանք դա: Էներգետիկ համակարգի սեփականաշնորհումը մեզ դրա համար է պետք, որ պետությունը չխրվի նման հարաբերությունների մեջ:

ԳՅՈՒՂՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանին՝ Ճապոնիայից

Երեկ գյուղատնտեսության նախարարությունում ստորագրվեց Ճապոնիայի կառավարությունից Հայաստանին 400 մլն իենի դրամաշնորհ հատկացնելու համաձայնագիրը: Սա ճապոնական կողմի առաջին օգնությունը չէր մեր երկրին: Անցյալ տարի նմանատիպ օգնությունն արտահայտվեց 10 հազար տոննա պարարտանյութի անվճար տրամադրմամբ: Հայաստանի կառավարության անունից գյուղնախարար Զավեն Գեւորգյանը շնորհակալություն հայտնեց ճապոնական կառավարությանն ու ժողովրդին:

Հայաստանում Ճապոնիայի նորանշանակ դեսպան Կենիչի Սուգանման հավաստիացրեց, որ իր երկիրը կշարունակի օգնել Հայաստանին, ինչպես նաեւ համագործակցություն կծավալի մեր երկրի հետ: Դեսպանը հիշեցրեց, որ այս ամսին հարավկովկասյան երեք երկրների ապրանքների ցուցահանդես-վաճառքը տեղի կունենա Տոկիոյում, ինչը նշանակում է, որ Հայաստանի համար Ճապոնիայի հետ տնտեսական հարաբերությունների զարգացման հեռանկարներ են բացվում:

Արարողության պաշտոնական մասի ավարտից հետո լրագրողներն իրենց հարցերն ուղղեցին գյուղատնտեսության նախարար Զավեն Գեւորգյանին, որը ներկայացրեց ստացված դրամաշնորհի հետ կապված բոլոր հանգամանքները: 400 մլն իենը համարժեք է 3,8 մլն դոլարի, դրամաշնորհը տրվելու է ապրանքային տեսքով: Այսինքն՝ ճապոնական կառավարությունն անց է կացնելու մրցույթ եւ հաղթած ընկերությունից գնելու է 50-60 (կախված գնման գնի չափից) տրակտոր ու հատկացնելու է Հայաստանին: Գումարի մյուս մասով գնվելու է 19-20 հազ. տոննա պարարտանյութ եւ վաճառվելու է գյուղացիներին, ստացված գումարները կուտակվելու են գյուղատնտեսության զարգացման ծրագրերի ֆինանսավորման համար բացված հատուկ հաշվեհամարում: Պարարտանյութի թեմային նախարարը պատրաստված էր փոքր-ինչ հանգամանորեն անդրադառնալ: Անցյալ տարի նախատեսված շուրջ 10 հազ. տոննա դարձյալ Ճապոնիայից որպես օգնություն տրված պարարտանյութը մինչեւ այժմ չի ստացվել: Պատճառը Ռուսթավի քաղաքի քիմիական պարարտանյութերի գործարանի, որից ճապոնացիները պետք է գնեին պարարտանյութը, անպարտաճանաչությունն է: Այդ մասին Հայաստանի իշխանություններն ահազանգել են Ճապոնիայի կառավարությանը, եւ Զավեն Գեւորգյանի հավաստմամբ, մի քանի օր հետո պարարտանյութը կստացվի: Պարարտանյութի մի խմբաքանակ էլ ներմուծվում է Իրանից, որի հետեւանքով դրա գները կիջնեն:

Ինչ վերաբերում է տրակտորներին, ապա դրանք կբաշխվեն բոլոր մարզերում: Պատասխանելով **«Ազգի»** հարցին, թե ինչպե՞ս պետք է արվի դա, գյուղատնտեսության նախարարն ասաց, որ երկու մոտեցում գոյություն ունի: Գյուղնախարարությունը ցանկանում է, որ դրանք անվճար տրվեն սպասարկման կետերին, ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարությունը՝ որ վաճառվեն: Վարչապետն էլ, ըստ Զավեն Գեւորգյանի, ձգտում է, որ «որեւէ մեկը չնեղանա»: Հավանաբար կընտրվի փոխզիջումային որեւէ տարբերակ՝ տրակտորները մեծ մասամբ կտրվեն վարձով օգտագործելու համար, իսկ փոքր մասը կվաճառվի: Այսպես թե այնպես, չի կարելի թերագնահատել ճապոնական կառավարության եւ ժողովրդի անվարձահատույց օգնությունը, հույս ունենալով, որ ոչ հեռավոր ապագայում Հայաստանն այլեւս օգնության կարիք չի զգա:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Չորս անիվ եւ բախտի անիվը

Եթե արդեն աղետն անխուսափելի է, ապա ավելի լավ է հետեւանքները հասցնել նվազագույնի

սկիզբը էջ 1

Ինչպես պարզվեց նաեւ (վիճակագրական տվյալների համաձայն), որ «Երեւանը վերջին տեղն է գրավում մահացու վախճանով վթարների ոլորտում, թեեւ ստուգումը ցույց տվեց, որ Հայաստանի մայրաքաղաքի վարորդները փողոցային երթեւեկության կանոնների խախտման միութենական ցուցակում լիդերներ են։ Ուրեմն հարկավոր էր այդ «առանձնահատուկ» փաստը հակադրել մեկ այլ պարադոքսի։ Ռիգայում, օրինակ, «վարորդները խստորեն հետեւում են կանոններին։ Սակայն Լատվիայի մայրաքաղաքում մահացու վախճանով ավտովթարներն ավելի շատ են գրանցվում, քան Երեւանում»։

Այդ պարադոքսի պատճառներն այնքան անսովոր էին, որ տխրահռչակ գլավլիտը (պետական գրաքննությունը) արգելեց հոդվածի տպագրությունը «Լիտգազետայում»։ Ճիշտն ասած, մարդկայնորեն կարելի էր հասկանալ պետական գաղտնիքի պահապաններին։ Չէ՞ որ իրականում ասվում էր, որ «Երեւանում, որտեղ վարորդները խաչմերուկներն անցնում են անտեսելով լուսակիրի գույները, ավելի քիչ են վթարները, քան Ռիգայում, որտեղ փողոցային երթեւեկության ճշգրիտ կանոններին նույնքան պարտաճանաչորեն հետեւում են ինչպես վարորդները, այնպես էլ հետիոտն քաղաքացիները»։

Առեղծված է կարծես, «ակնհայտ եւ անհավատալի»։ Իսկ գաղտնիքը շատ հեշտ է բացվում։ Հայ վարորդներն այնքան ճանապարհի նշաններին չեն նայում, որքան անցորդներին։ Նրանց համար կարեւորը ոչ թե նշաններն են, այլ՝ անցորդները։ Հատկապես՝ ծեր կանայք, որ փողոցի տերն են զգում իրենց։ Կրկնում եմ. խաչմերուկներում վարորդների ուշադրությունն ավելի շատ սեւեռում են ոչ թե լուսակիրի գունապակիներին, այլ՝ անցորդներին, որոնք, թվում է, բոլորն անխտիր դալտոնիկներ են։ Հիշում եմ, ինչպես «Լիտգազետայի» խմբագրությունում բոլորը ծիծաղից թուլանում էին, երբ ռուսերեն էի թարգմանում տեսաժապավենի վրա գրված երեւանյան վարորդների հայհոյանքները. գլուխը մեքենայի պատուհանից հանած՝ նա գոռում է ցանցագամբյուղը ձեռքին հանգիստ, ամբարտավան եւ դանդաղ անցնող պառավի վրա. «Ա՛յ տատիկ ջան, այ քո տունը չքանդվի, այ քո տունը շինվի, ինչի՞ չես տանը վեր ընկնում։ Քի՞չ հոգս ունեմ, որ քո դարդն էլ քաշեմ»։ Միութենական ավտոտեսչային հանձնաժողովի անդամները նշում էին, որ նման դեպքերում վարորդների դեմքն աղավաղվում էր զայրույթից, բայց միաժամանակ աչքերը կայծկլտում էին բարի, չարաճճի ժպիտով։ Ասես կանոններ խախտողը ոչ թե օտար պառավ էր, այլ՝ հարազատ տատիկը։

Երեւանյան նշանավոր պարադոքսի պատճառները բազմաթիվ էին։ Հայտնի է, որ Հայաստանի մայրաքաղաքը ԽՍՀՄ խոշոր քաղաքներից միակն էր, որ սթափարանի կարիք չուներ։ Նշանակում է՝ վարորդների մեծամասնությունը սթափ վիճակում է։ Համ էլ՝ այն ժամանակ, ութսունականների սկզբներին, իշխանավորների երիտասարդ շառավիղները չէին կարող «կտրիճություն» անել։ Այն ժամանակ գոյություն չուներ կառապանների, սպասյակների, բազմաթիվ շեֆերի, բոսերի ու հեղինակությունների այդ մոլեգնող հորդան, որ պահապան մի ամբողջ էսկորտի ուղեկցությամբ՝ քամու պես սլանում են բացառապես ջիպերով ու մերսեդեսներով։ Մի խոսքով, այն ժամանակ՝ ութսունականներին, այլ էին բարքերը։ Այլ էր, եթե չասենք՝ հարգալից, վերաբերմունքը ավտոտեսչության աշխատակցի հանդեպ։ Այո՛, ճանապարհներն էլ ուրիշ էին։ Հիշում եմ, մի լկտիացած ու ճարպակալած ցեխավիկի պատժեցին, երբ թերթը պատմեց ավտոտեսուչի նկատմամբ նրա դրսեւորած գռեհկության մասին։ Նա ընդամենը միլիցիոներին ասել էր. «Դու չգիտես ում հետ գործ ունես։ Զգուշացիր, ուսադիրներդ կորցնեմ»։ Մեջբերումը տպագրվել էր մամուլում, եւ այդքանը բավական էր, որ անհապաղ հետեւեր հանրապետության ղեկավարության գործուն արձագանքը։

Հիմա պատկերը գլխովին փոխվել է։ Նախ՝ կտրուկ աճել է (խորհրդային ժամանակաշրջանի համեմատությամբ) մեքենաների քանակը, որոնց անհավատալի մեծ մասը մասնավոր տրանսպորտ է։ Երկրորդն էլ՝ փոխվել են ինչպես վարորդներին, այնպես էլ «ճանապարհատրանսպորտ-հետիոտն» ամբողջ համալիրին բնորոշ տվյալները։ Փոխվել է նախկին «խաչմերուկի փիլիսոփայությունը», վարորդների տարիքային ցենզը։ Չափից դուրս շատ անփորձ պատանիներ են նստում արտամակնիչի ղեկին։ Գիտակցելով, որ ալկոհոլիզմի խնդիրն առանձնապես տագնապալի թեմա է դարձել Հայաստանի համար, ընդգծենք միայն մեկ ահազդու փաստ. այսօր հանրապետությունում բնակչության մեկ շնչին հասնող օգտագործվող ալկոհոլի քանակը չորս անգամ ավելի է, քան ութսունականների սկզբին։ Այդ առթիվ անհավատալի վտանգ են ներկայացնում առաջին հերթին մեր պատանի քաղաքացիները։ Էլ չեմ ասում, որ գլուխը տաքացած վարորդների մեծամասնությունն ավտոտեսչության հանդեպ արհամարհանքով ու քամահրանքով վերաբերվող երիտասարդությունն է։ Ավա՜ղ, ավտոտեսուչների հանդեպ հենց պետական ծառայողների լավ վերաբերմունքի կարիքն է զգացվում։ Վերջիններս նրանց հիշում են միայն, երբ մոտիկներից որեւէ մեկը վթար է կատարել, այն էլ՝ ամբողջ մեղքը միլիցիայի՝ սլաքավարների վրա բարդելու համար։

Տեղի է ունենում ամենաանհեթեթ բանը. քրեական գործ է հարուցվում, այսպես ասած, փաստի հիման վրա։ Պատժվում է հանցագործը եւ... վերջ։ Իշխանությունները գտնում են, որ տուժող կողմը (զոհը), երեւում է, պետք է գոհանա հենց միայն նրանով, որ մեղավորը հայտնվել է ճաղերի հետեւում։ Իսկ որ ընտանիքը կորցրել է իր խնամողին, զրկվել է մեքենայից, կարծես թե ոչինչ։

Պետությունը փող չունի վնասը հատուցելու համար, իսկ ծերբակալվածի տունը դատարկ է։ Իսկ եթե վարորդը հարբած չի եղել կամ, ասենք, չարամտորեն չի խախտել փողոցային երթեւեկության կանոնները եւ նրան հանցագործ կարելի է անվանել մեծ վերապահումո՞վ։ Միեւնույն է, նա պետք է բանտ նստի։ Եվ ստացվում է, որ մի ընտանիքի կերակրողը զոհվեց՝ որբացնելով իր երեխաներին։ Մյուսը բանտ ընկավ երկարաժամկետ՝ վիշտ պատճառելով իր ընտանիքին, որը նույնպես զրկվեց կերակրողից։ Եվ ոչ մեկի հոգը չէ, որ այդ մարդիկ դժբախտացան։ Իսկ խոսքն այստեղ եզակի դեպքերին չի վերաբերում։ Այդ երեւույթը, կարելի է ասել, զանգվածային է։

Երեւանի միայն մեկ պաթանատոմոլոգիական բաժանմունքում (շտապ օգնության գիտա-բժշկական կենտրոնի) եւ արխիվներում հավաքեցի վերջին տասնչորս ամիսների ընթացքում դիարան հանձնված մեր հայրենակիցների հիսուներեք անուն։ Քառասուներկու դեպքում «ախտորոշում» սյունակում նշված էր. «Գանգուղեղային վնասվածք։ Ավտովթար»։ Կրկնում եմ. դա վիթխարի քաղաքի միայն մեկ դիարանում։ Վթարի զոհ դարձածների կեսը մինչեւ երեսնամյա տղամարդիկ էին։ Իմ հավաքած տվյալներով պարզեցի, որ նրանց մեծ մասը ընտանիքի հայր է։ Այնպես որ, դժվար չէ գուշակել, մանկահասակ երեխաներ են որբացել։

Իմ առջեւ զոհերի ընտանիքների անդամների ցուցակն է։ Միայն մի օրինակ եմ բերում։ Մի՝ ճակատագիր։ Այրիացած երեսուներկուամյա մի կին, հինգ երեխաների մայր՝ երկու աղջիկ եւ երեք տղա, մեկը մյուսից փոքր։ Ծանոթ ավտոտեսուչը պատմեց, թե այդ կինն ինչպես էր ուզում հասնել արդարության. «Եթե ամուսնուս կյանքը պետության համար արժեք չունի, գոնե մեքենայի արժեքը վճարեն։ Չէ՞ որ երեխաներին հաց է հարկավոր...»։ Հավանաբար, այդ դժբախտ կնոջ վիճակը այլ կլիներ, եթե մենք օրենք ունենայինք, որը պաշտպաներ դժբախտության մեջ հայտնված քաղաքացիներին։ Մենք համապատասխան ծառայություն չունենք, որը, ինչպես քաղաքակիրթ երկրների մեծ մասում, գործնականորեն թեթեւացնում է տուժածների վիշտը՝ ապահովագրական ինստիտուտի միջոցով։

Գաղտնիք չէ, որ ավտոտրանսպորտի շահագործման ընթացքում մարդու կյանքի հանդեպ (ինչպես վարորդի, այնպես էլ հետիոտնի) սպառնալիքը հենց ի սկզբանե է դրված։ Դա փոխադրամիջոցների առանձնահատկությունն է, հատկապես, երբ խոսքը վերաբերում է այժմյան մեծ արագություններին։ Խնդիրը կա, մոլեգնորեն աճում է, եւ պետությունն ուղղակի պարտավոր է իր ամեն մի հպատակին ներշնչել այն փրկարար միտքը, թե աղետը որոշակիորեն կշրջանցի նրան միայն ապահովագրման դեպքում։ Պետությունը, անշուշտ, պարտավոր է մտածել հինգ փոքրիկների տեր այն այրիացած մոր ճակատագրի մասին՝ կանխելով աղետը։ Սոցիալիզմի պայմաններում նման դրամատիկ դեպքերում սովորաբար գործի էին դրվում մշակված ինչ-որ մեխանիզմներ, որոնք գտնվում էին կառուցվածքային տարբեր կազմակերպությունների ձեռքում. արհմիություններ, կոմերիտմիություն, սոցապահովագրության ոլորտ, բազմաթիվ դիրեկտորական եւ այլ ֆոնդեր, վերջապես օրենքներ ու օրինական փաստաթղթեր՝ բազմաթիվ զեղչերի ու արտոնությունների մասին։ Եվ նման այլ բաներ։ Այդ ամենն այժմ չկան։ Եվ, դատելով ամեն ինչից, երբեք էլ չեն լինելու։ Իսկ վթարները, ավա՜ղ, լինելու են միշտ։ Ավելին, դրանց թիվն աճելու է, քանզի աճում է ավտոտրանսպորտի քանակը։ Հույս դնել, թե ամեն մի առանձին դեպքում մեղավորը պարտավոր է հատուցել վնասը, միամտություն է։ Նրանցից շատ-շատերը անվճարունակ են լինում։ Վնասի չափն էլ երբեմն այնպիսի մեծության է հասնում, որ մեղավորը հարյուր տարի նստելով էլ չի կարող հատուցել։ (Հենց վերջերս վթարի ենթարկված ավտոբուսում զոհվել էին մոտ տասը մարդ, նույնքան էլ վիրավորվել։ Դե փորձիր հատուցել)։

«Լիտգազետայում» չհրապարակված իմ հիշատակված հոդվածում ակնարկի հերոսը խոստովանում է հեղինակին. «Այո՛, ես մեղավոր եմ։ Մեղավոր եմ երիտասարդի, երկու աղջիկների հոր մահվան, ավելի ճիշտ, զոհվելու համար։ Ես սթափ վիճակում եմ եղել։ Փորձված վարորդ եմ։ Սակայն իմ վիթխարի Կամազը հետեւից խփեց տսլիկ մարդատարին։ Իսկ դա ամեն դեպքում նշանակում է, որ ես խախտել եմ օրենքը։ Չեմ պահպանել տարածությունը։ Եվ պետք է նստեմ պահանջված ժամկետը, քանի որ պատասխանատու եմ վթարի համար։ Ավելի ճիշտ, մարդուն սպանելու համար։ Սակայն ես իմ կարճ խելքով մտածում եմ, որ այս ամենի մեջ ինչ-որ անարդար բան կա։ Մի կողմից, իհարկե, ես պետք է կրեմ պատիժը, հենց թեկուզ այն բանի համար, որ ուրիշները դաս առնեն, որ ուրիշները համոզվեն, թե պատիժն անխուսափելի է։ Մյուս կողմից էլ՝ ես ընտանիքի հայր եմ, կրթությամբ ինժեներ։ Թողել եմ իմ ինժեներական զբաղմունքը միայն այն պատճառով, որ չէի կարողանում ընտանիքս նորմալ պահել, դարձել էի բեռնատարի վարորդ, բայց այդ աշխատանքով էլ չէի կարող հատուցել տուժածի ընտանիքի կորուստը։ Կարճ ասած, ես գիտակցում եմ, որ պատասխանատու եմ կատարվածի համար, բայց համոզված եմ, որ պետք է գոյություն ունենա նաեւ հենց իմ պատասխանատվության ապահովագրության համակարգ...»։

Պատասխանատվության ապահովագրություն։ Զարմանալիորեն որոշակի, ոչ միայն իրավաբանական, այլեւ փիլիսոփայական բառակապակցություն։ Այսօր խոսքը, ինչպես ես հասկանում եմ, առաջին հերթին երրորդ դեմքերի առաջ փոխադրամիջոցների տերերի պատասխանատվության ապահովագրության մասին է։ Փաստորեն՝ նաեւ քո՝ ընտանիքի առաջ։ Քանզի ավտոտրանսպորտը, ամեն ինչից բացի, ռիսկ է։ Իսկ ռիսկի համար պետք է վճարել։

Աշխատելով այս նոթերի վրա, պարզեցի, որ ներկայումս աշխարհի վաթսուն երկրներում պարտադիր է ավտոտրանսպորտի տերերի պատասխանատվության ապահովագրությունը։ Ծանրակշիռ Ռուսաստանը իներցիայով նախկին համակարգի բեռով ծանրաբեռնված, իր պառլամենտում արդեն քննարկում է ավտոտրանսպորտի տերերի պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրության հարցը։

Հայաստանում մենք դեռեւս մտածում ենք ոչ այն մասին, թե ինչպես օգնենք դժբախտության մեջ հայտնված մեր կոնկրետ քաղաքացուն, այլ այն մասին, հավանաբար, թե ո՛վ ավելի շատ շահ կստանա այդքան այժմեական եւ առաջնային սոցիալական անհրաժեշտ միջոցառումից։ Համենայն դեպս, ինչպես իմացել եմ պաշտոնական աղբյուրներից, ֆինանսների նախարարությունն արդեն չորրորդ տարին ապարդյուն փորձում է Ազգային ժողով մտցնել հանրապետությունում օրենսդրական կարգով ավտոտրանսպորտի տերերի պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրման առաջարկությունը։ Օրենսդիրները դա կապում են բնակչության ցածր վճարունակության հետ ու դրանով խաչ դնում վրան։ Անկեղծ ասած, ժողովրդի ընտրյալներին կարելի է հասկանալ։ Մեզ մոտ արդեն չափից դուրս շատ հարկեր են կուտակվել, որ նման են հսկական տուրքերի։ Ի՞նչ արժեք ունի, օրինակ, օդի հարկը։ Շատ բանկ արժեք։ Պատերազմի վետերանի երկու ամսվա թոշակ։ Տասը հազար դրամ՝ միայն ինքնաթիռով օդ բարձրանալու իրավունքի համար, ձեռքին ունենալով վճարված տոմսը։ Ազգային ժողովի պատգամավորները վերցնեն ու հանեն այդ չարագուշակ «օդի հարկը», փոխարինելով բոլոր քաղաքակիրթ երկրներում ավտոտրանսպորտի տերերի՝ երրորդ անձանց առաջ ունեցած պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրության նորմալ, պետական օրենքով։

Սակայն, Աստված գիտե, թե հարազատ Ազգային ժողովին ե՞րբ կհաջողվի հասնել այդ կարեւոր օրենքի ըմբռնմանն ու ընդունմանը։ Եվ նկատի առնելով խնդրի խիստ հրատապ ու ավտոտրանսպորտի տերերի պատասխանատվության (կամավորական սկզբունքով) ապահովագրման գծով հանրապետության ներքին գործերի նախարարության արդեն կուտակած փորձը, անհրաժեշտ է մինչեւ օրենքի ընդունումը նախագահի (կամ վարչապետի) կարգադրությամբ լուծել այդ հարցը։ Խոսքը վերաբերում է ոչ թե գործողության հախուռն անցկացմանը, որից, որպես օրենք, վարկաբեկվելու է ինքը՝ գաղափարը, եւ տուժելու են առաջին հերթին սոցիալապես անպաշտպան, անվճարունակ քաղաքացիները։ Մասնագետների հաշվարկով խոսքը վերաբերում է օրական 30 (երեսուն) դրամին։ Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել հարցի տարբերակված մոտեցմանը, ավտոտրանսպորտի տերերի տարբեր կատեգորիաներին։ Կասկած չկա, որ ժողովրդի համար այդքան կարեւոր նախաձեռնության դիրեկտորներ կարող են դառնալ ցանկացած կատեգորիայի ավտոտրանսպորտի տերերը։ Առաջին հերթին նրանք, ովքեր փոխադրում են առեւտրային հիմունքներով, ովքեր հանրապետություն են ներկրում ավտոմեքենաների մեծածախ խմբաքանակ, ովքեր Հայաստան են ժամանում առանց համապատասխան ապահովագրական վկայագրի։

Շատ երկրների փորձը, որտեղ երկար տարիներ հաջողությամբ գործում է ավտոտրանսպորտի տերերի պատասխանատվության ապահովագրման ինստիտուտը, հուշում է, որ անհրաժեշտ է դեռ մինչեւ պառլամենտի կողմից համապատասխան օրենքի ընդունումն օգտագործել սահմանադրությամբ նախատեսված օպերատիվ միջոցները՝ երկրի նախագահի մակարդակով։

Լեզուս չի պտտվում (հատկապես ստեղծված ոչ սովորական իրադրության մեջ) նման ապահովագրությունն անվանել հարկ։ Խոսքը դաժան կյանքի փրկարար տրամաբանության մասին է։ Փոքրիկ փողերը զգիր հնարավոր մեծ ողբերգության զանձանակը։ Ասես ավտոսիրողների ամբողջ աշխարհը հանգանակություն է անում փրկելու «վիճակագրական անկասելի աղետից», ինչպես տուժածի, այնպես էլ մեղավորի ընտանիքի գոյությունը։

Ի՞նչ է, այսուհետեւ էլ պետք է ինքնախաբեությա՞մբ նայենք, թե չորս անիվների ողորմելի ու չարաղետ վազքը ինչպես է կտրում կյանքի թելերը, ջարդում ողնաշարերը ոչ միայն, այսպես ասած, աղետի մասնակիցների, այլեւս ամբողջ ընտանիքների՝ փոքրից մինչեւ մեծ։ Լավ կլինի, որքան էլ դժվար է, հետեւենք այն բանին, ինչը թեթեւացնում է վիշտն ամենաչնչին չափով, թեկուզեւ մազաչափ մեղմում է վնասի ու կորստի ցավը։ Չորս անիվ... Գրողը տանի, չէ՞ որ դա բախտի անիվը չէ։

ԱԶԳ

Կապեր

Շահում է «Թուֆենկյանը», շահում է Հայաստանը

Նյու Յորքում կայացած Հայաստանի ներդրումներին նվիրված համաժողովում ապագա ներդնողների համար ամենաոգեւորիչ ելույթը թերեւս Ջեյմս Թուֆենկյանինն էր: Ամերիկահայ գործարարը՝ կոչ անելով ներդրումներ կատարել Հայաստանում, բերեց իր օրինակը. «Հայաստանում ես չունեմ հովանավորներ, սակայն ներդրումներ եմ կատարել եւ շահույթ եմ ստանում»:

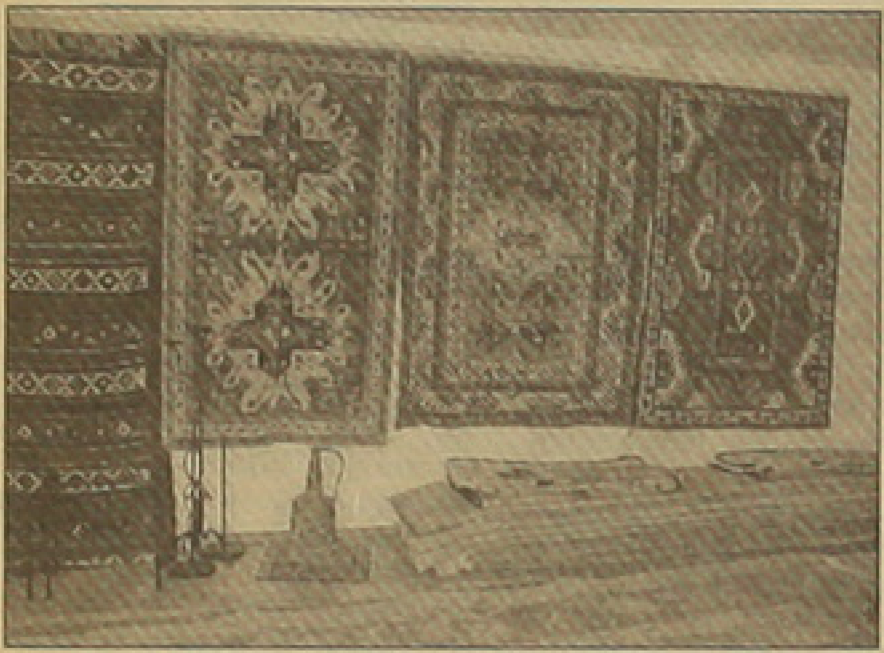

Առաջին անգամ Ջեյմս Թուֆենկյանը Հայաստան եկավ 1993 թ.-ին: Սակայն մինչ այդ նրա ղեկավարած ընկերությունն արդեն հանրաճանաչ էր դարձել ձեռագործ գորգերի արտադրության բնագավառում: «Թուֆենկյան» գորգերը ստեղծվում էին հեռավոր Նեպալում, ապա տարածվում աշխարհով մեկ: Այդ երկրում ներկայումս ընկերությունը 10 հազար աշխատատեղ է ստեղծել: Երկար փնտրտուքներից հետո Հայաստանում գորգագործության համար նպաստավոր վայր ընտրվեց Սեւանա լճի ավազանը: Սկսելով մանողների 4 հոգանոց խմբից, ընկերությունն ընդլայնեց իր գործունեությունը, ներկայումս Հայաստանում աշխատակիցների թիվը հասել է 1050-ի (350 մշտական եւ 700 պայմանագրային): Սկզբնական շրջանում խնդիրները շատ էին՝ մոռացվել էին ձեռքով մանելու ավանդույթները, բացակայում էին անհրաժեշտ գործիքներն ու հումքը: Դրանց հաղթահարման նպատակով Նեպալից Հայաստան եկան արդեն փորձառու գորգագործներ, որոնք հայ գորգագործներին փոխանցեցին իրենց փորձն ու մասնագիտական ունակությունները, բերվեցին անհրաժեշտ գործիքներ (ճախարակներ եւ իլիկներ): Այս ամենի շնորհիվ ճյուղը զարգացավ, նոր արտադրամասեր ստեղծվեցին Կրասնոսելսկում, Լճաշենում, Գավառում, Երեւանում:

«Թուֆենկյան» եւ ժամանակակից, եւ հնագույն ոճի գորգերը ձեւավորվում են Նյու Յորքում, իսկ վերջնական մշակման համար ուղարկվում են Ցյուրիխ: Այստեղ լվացվում են հատուկ նյութերով, ստանում յուրահատուկ փայլ եւ ուղարկվում վաճառքի: Ընկերության «Ուշակ», «Թավրիզ» եւ «Ավանդական» գորգերի համաշխարհային հռչակն են վկայում այն փաստերը, որ դրանք զարդարում են աշխարհահռչակ անձանց՝ հոլիվուդյան աստղեր Քիմ Բեսինջերի, Առնոլդ Շվարցենեգերի, Շերիլին Սարգսյանի, ԱՄՆ նախագահ Ջորջ Բուշի, ամերիկահայ գործարար Հրայր Հովնանյանի եւ ուրիշների առանձնատները:

«Թուֆենկյան» գորգերն արտացոլում են Հայաստանի երկնքի, լճերի, խաղողի այգիների, քարքարոտ տեղանքի, մայրամուտի, ծիրանի, դեղձի, ընկույզի երանգները: Նրանց յուրահատկությունը չի խանգարում գեղագիտորեն միաձուլվելու ցանկացած ներքին հարդարանքի հետ: Ընկերության գորգերի մեկ այլ յուրահատկությունն է, որ տարիների ընթացքում չեն խունանում, ընդհակառակը՝ ստանում են նոր, ավելի պայծառ տեսք:

Ձեռագործ գորգերի արտադրության զարգացումը նպաստում է նաեւ անասնապահության վիճակի բարելավմանը: «Թուֆենկյան» ընկերությունը տարեկան 100 տոննա բուրդ է մթերում Հայաստանի գյուղացիական տնտեսություններից:

Ընկերության գործունեությունը Հայաստանում չի սահմանափակվում միայն ձեռագործ գորգերի ստեղծմամբ: «Թուֆենկյանն» այսօր իրականացնում է շինարարություն, կերամիկական իրերի արտադրություն, բարեգործական ծրագրեր եւ վերջապես հյուրանոցների կառուցում:

Նորքում կառուցվող Tufenkian Heritage Hotel Yerevan հյուրանոցը 1 ամիս հետո դռները կբացի զբոսաշրջիկների առջեւ, նրանց առաջարկելով բարձրակարգ ծառայություններ՝ համեմված հայկական յուրահատկություններով: Այն բաղկացած է 14 համարից՝ 12 երկտեղանոց եւ 2 մեկտեղանոց: Այստեղ հանգրվանած հյուրերը կարող են օգտվել հյուրանոցի տրանսպորտային միջոցներից (ջիփ եւ միկրոավտոբուս), կապի տարբեր տեսակներից՝ ուղիղ հեռախոսակապ, ինտերնետային կապ, արբանյակային հեռուստատեսություն: Հյուրանոցն ունի ծառազարդ, գործող թոնրով բակ, հոսող ջրով լողավազան, հայկական ավանդական ձեւավորմամբ բար, ռեստորան: Համարներից յուրաքանչյուրն ունի իր դիզայնը եւ մարմարյա լոգարանը, կահավորված է իտալական դարձյալ ձեռագործ կահույքով եւ զարդարված, բնականաբար, «Թուֆենկյան» գորգերով եւ կարպետներով: Ընդհանրապես, բացի Երեւանում կառուցվողից, Հայաստանում ծրագրված է կառուցել եւս հինգ հյուրանոց: Դրանցից երկուսի շինարարությունը Սեւանում եւ Լոռու մարզում արդեն սկսվել է:

Ընկերությունը, բացի գործարար ծրագրերից, Հայաստանում իրականացնում է նաեւ բարեգործական ծրագրեր՝ նպաստելով փողոցային երեխաների թվի նվազմանը: Սովորեցնելով գորգագործական եւ այլ արհեստներ, «Թուֆենկյանը» նրանց հնարավորություն է տալիս հասարակության լիարժեք անդամ դառնալ: Միանշանակ է, որ ոչ միայն ընկերությունն է Հայաստանում գործելով շահույթ ստանում, այլեւ երկիրն է շահում նման ընկերության գործունեությունից: Այնպես որ, մենք բազմիցս կշահենք, եթե մեր երկրում գործեն նմանատիպ բազմաթիվ ընկերություններ:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Տնտեսական մրցունակության բարձրացումը՝ զարգացման ուղիղ ճանապարհ

Երեկ «Արմենիա» հյուրանոցում տեղի ունեցավ «Երկրի տնտեսական մրցունակություն» թեմայով համաժողով: Նախաձեռնողն էր Հայաստանում ամերիկյան առեւտրի պալատը: Միջոցառման նպատակն էր ներկայացնել Հայաստանի տնտեսական մրցունակության բարձրացման հնարավորությունները: Հիմնական բանախոսը մրցունակության բարձրացման ծրագրերի նախագծման ու կիրառման համաշխարհային առաջատար On the Frontier ընկերության փոխնախագահ Կայա Միլլերն էր: Ի դեպ, այս ընկերությունն իր գործունեության 10 տարիների ընթացքում աշխատել է 29 երկրներում եւ ավելի քան 40 ոլորտներում: Համաժողովի ընթացքում Կայա Միլլերը կոնկրետ օրինակներով անդրադարձավ այն ձեռնարկումներին, որոնք իրականացնում են տարբեր երկրների կառավարությունները եւ մասնավոր ընկերություններն՝ իրենց արտադրանքի մրցունակության բարձրացման նպատակով: Օրինակները հետաքրքրական էին, սակայն դրանք հանգում էին մեկ հիմնական եզրակացության՝ պետք է գտնել շուկայում ներկայանալու ճիշտ ձեւը, եւ այդ դեպքում հաջողություններն ակնհայտ կլինեն:

Համաժողովին մասնակցեց եւ ելույթ ունեցավ նաեւ Հայաստանում ԱՄՆ դեսպան Մայքլ Լեմոնը: Դեսպանը նշեց, որ դեսպանատունը սատարում է Հայաստանում գործող ամերիկյան ձեռնարկություններին եւ գտնում է, որ բոլոր տնտեսվարող սուբյեկտների համար առաջնայինը պետք է լինի կնքված պայմանագրերի կատարումը, այլ ոչ թե ծանոթի, բարեկամի կամ հզոր «տանիքի» հնարավորությամբ գործելը: Մայքլ Լեմոնն անդրադարձավ նաեւ դատաբանական (դատական) համակարգի կարգավորմանը, նշելով, որ դրա արդյունքում ներդրումների հոսք կլինի Հայաստան, որը ոչ միայն կդառնա ճանապարհների խաչմերուկ, այլեւ հարթակ, որի վրա հենվելով հնարավոր կլինի տարածվել ԱՊՀ երկրներ: Իր ելույթը դեսպանը եզրափակեց խիստ պաթետիկ կոչով. «Լծվենք նոր Հայաստանի կառուցմանը»:

Համաժողովի երկրորդ կեսին զեկուցումներ եղան Հայաստանի համար մի շարք խոստումնալից ոլորտների՝ բարձր տեխնոլոգիաների եւ համակարգչային ծրագրերի, տուրիզմի, ագրոբիզնեսի առկա վիճակի եւ զարգացման հեռանկարների մասին: Զեկուցողները հիմնականում ներկայացնում էին օտարերկրյա այն ընկերություններն ու կազմակերպությունները, որոնք արդեն գործարար ծրագրեր են իրականացնում Հայաստանում եւ մրցունակ արտադրանք եւ ծառայություններ մատուցում:

Նման սեմինարներ հետագայում եւս պարբերաբար հրավիրվելու են: Թեմաները լինելու են երեկ քննարկված հարցի շուրջ՝ այլ երկրների մրցունակության բարձրացման հաջողությունները (Իռլանդիայի օրինակով), ուսումնական համակարգը եւ երկրի մրցունակությունը, պետական ծառայողը եւ մրցունակությունը, օրենսդրական դաշտը եւ մրցունակությունը:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ՄԵՐ ՄԱՍԻՆ

«Բրիտիշ էրուեյզի» «Հայ լայֆ» ամսագիրը՝ Հայաստանի եւ հայոց հավատքի մասին

«Ես իմ հայ ընկերներին ասում եմ՝ ինչո՞ւ եք Հայաստանից գնալու համար հերթի կանգնել, չէ՞ որ ես եմ եկել այստեղ: Այդ հերթը պետք է լինի հակառակ ուղղությամբ»: Կիսահումորով ասված այս խոսքերը պատկանում են Ջեյդին՝ սեւամորթ սաքսոֆոնիստին, որը Նյու Յորքում ծանոթանալով հայաստանցի ջազմենների հետ, որոշել է գալ եւ հաստատվել Երեւանում եւ այժմ նվագում է «Պոպլավոկ» սրճարանում:

Սեւամորթ սաքսոֆոնիստի այս խոսքերն արձանագրել է անգլիացի լրագրող Ջոն Բարտֆները՝ Հայաստանում քրիստոնեության պետականորեն ընդունման 1700-ամյակի առիթով գրած իր հոդվածում: Լուսանկարներով 7 էջի վրա տարածվող հոդվածի վերնագիրն է «Պահպանելով հավատքը»: Այն տպագրվել է Բրիտանական ավիաուղիների «Հայ լայֆ» ամսագրի հունիսյան համարում:

Հոդվածագրին հաջողվել է լրիվ ապահովել վերնագրի երկիմաստությունը՝ քրիստոնեական հավատքի պահպանումը Հայաստանում եւ Հայաստանի ապագայի նկատմամբ հավատի պահպանումը նրա զավակների մոտ: Ընդգծելով հանդերձ Հայաստանի գլխավոր խնդիրներից մեկի՝ արտագաղթի բացասական ազդեցությունը երկրում, անգլիացի լրագրողը քայլ առ քայլ Երեւանի գլխավոր փողոցներից, կաֆեներից, հյուրանոցներից ու ռեստորաններից մինչեւ Գառնի ու Գեղարդ, մինչեւ Ամբերդ ու Ծաղկաձոր, Սեւան ու Դիլիջան եւ այնտեղից մինչեւ հայոց հավատքի կենտրոն Սուրբ Էջմիածին հայտնաբերում է այն մարդկանց, ովքեր գործնականորեն հավատում են այս գեղեցիկ երկրի ապագային:

Հոդվածը ընդհանուր առմամբ գովազդային չէ, ինչպես հաճախ պատահում է նման բնույթի ամսագրերում: Հոդվածագիրը հավելյալ փայլ չի տվել ոչ մի երեւույթի: Մարդիկ ներկայացվում են այնպես, ինչպես կան՝ չքավոր, բայց հյուրասեր, իսկ երկիրը՝ դժվար, բայց բազմախորհուրդ ու գեղեցիկ: Գեղեցկություններ, որոնք յուրաքանչյուր զբոսաշրջիկ պետք է ինքը հայտնաբերի:

«Բրիտիշ էրուեյզի» «Հայ լայֆ» ամսագրի այս համարը, ինչպես բոլոր համարները, կտեղադրվի աշխարհի ավելի քան 200 քաղաքներ մեկնող բոլոր թռիչքների բոլոր ինքնաթիռների բոլոր ուղեւորների բազկաթոռներին գտնվող գրպանիկներում, եւ Հայաստանին նվիրված հոդվածը կարդալու առիթ կունենան Բրիտանական ավիաընկերության այս ամսվա 4 միլիոնից ավելի ուղեւորները:

«ԲՐԻՏԻՇ ԷՐՈՒԵՅԶԻ»
Երեւանյան գրասենյակ

Կանադան թողարկեց 1700-ամեակի դրոշմանիշ

Տարի մը առաջ, Կանադայի նամակատարութեան նախարար Անդրէ Ուալէ, ընդառաջելով երկրի խորհրդարանի առաջին հայ անդամ Սարգիս Ասատուրեանի առաջարկին, ձեռնարկեր էր Հայաստանի մէջ քրիստոնէութեան պետականօրէն ընդունման 1700-ամեակը յիշատակող դրոշմաթուղթի մը հրատարակութեան: Ան Դեբի Ադամս նկարիչին պատուէր տուած է, որ մեր հնամեայ ձեռագիրներէն յարմար մանրանկար մը գտնէ: Ադամս համադրած է 1420-ին Սարգիս Պիծակի կողմէ գծուած «Յիսուսի մուտքը Երուսաղէմ»-ը Հրայր Բազէ Խաչերեանի 1998-ին լուսանկարած հայկական խաչքարի մը հետ: Արդիւնքը Կանադայի խորհրդարանի անդամներուն, հանրութեան եւ հայութեան պաշտօնապէս ներկայացուեցաւ մայիս 16, 2001-ին, Սարգիս Ասատուրեանի եւ Օտտաուայի Հայ մշակութային միութեան կազմակերպած բացման արարողութեան մը ընթացքին, խորհրդարանի սրահներէն մէկուն մէջ:

Սրահին կից սենեակներուն մէջ, ցուցադրուած էին Յ. Մինասեանի հայկական դրոշմաթուղթերու եւ Պ. Ֆեներջիի հայկական բացիկներու ճոխ հաւաքածոները, երկուքն ալ թանգարան դրուելու արժանի: Հրաւիրեալներու ուշադրութեան արժանացան հայ պարուհիները եւ Կանադայի հեծեալ ոստիկանութեան առաջին հայ անդամ կարմրազգեստ ու սեւաչեայ Գեղամ Պայրակտարեանը: Աւելի ուշ ժամանեց Կանադայի վարչապետ Ժան Քրեթիէնը: Վերջինս հակիրճ ճառով մը գովեց Սարգիս Ասատուրեանի նախաձեռնութիւնը այս դրոշմաթուղթի եւ այլ ձեռնարկներու նկատմամբ, թուեց Կանադայի բազմամշակութային քաղաքականութեան ընձայած առիթները հայութեան եւ նշեց հայ համայնքի Կանադայի տնտեսութեան բերած կարեւոր նպաստը:

Վարչապետի մեկնումէն ետք, Սարգիս Ասատուրեան նկարագրեց 1700-ամեակի դրոշմաթուղթի գաղափարին ծնունդի եւ իրականացման գործընթացը: Ապա, նախարար Անդրէ Ուալէի եւ Գեղամ Պայրակտարեանի օգնութեամբ բացաւ վարագոյր մը ու ներկայացուց դրոշմաթուղթը, որուն առաջին օրուան կնիքով օրինակ մը ստացաւ ամէն հրաւիրեալ: Երեք միլիոն օրինակներ շրջագայութեան պիտի մտնեն 47 արժէքով ու տեղական նամակատարութեամբ առօրեայ գործածութիւն տեսնեն:

Գեղարուեստական յայտագիրը ի յայտ բերաւ երիտասարդ յօրինող ու դաշնակահար Գէորգ Անտոնեանը, Կոմիտասի եւ Պապաճանեանի կտորներու մեներգիչ Լարա Ֆստըքճեանը եւ Արփի Մերասի «Արմենիա» ժողովրդական պարախումբը:

Խօսք առաւ Կանադայի մշակութային ժառանգութեան նախարար տիկին Շիլա Քափս, պատմելով իր ընտրաշրջան Համիլթընի հին հայ գաղութին եւ այսօ՛րուան տաղանդաւոր կարգ մը հայ բնակիչներուն մասին:

Հայութեան համար պատմական այս ձեռնարկին ներկայ էին խորհրդարանի 31 անդամներ, 22 երկիրներու հիւպատոսներ, 185 հրաւիրեալներ:

ՎԱՐԴԻՍ ԱՐՍԷՆ
Օտտաուայի Հայ մշակութային միութիւն

Սեր եւ ցավ

Նորայր Ադալյանի մեծարման երեկոն

Հր. Ղափլանյանի անվան դրամատիկական թատրոնում հանդիսությամբ նշվեց անվանի գրող, դրամատուրգ Նորայր Ադալյանի ծննդյան 65 եւ ստեղծագործական գործունեության 40-ամյա հոբելյանը: Վերջին տասնամյակում «Ազգի» ընթերցողները մեկ անգամ չէ, որ առիթ են ունեցել ծանոթանալու նաեւ նրա հետաքրքրահարույց, սուր հրապարակախոսական հոդվածներին: Բեղմնավոր ստեղծագործական կյանքի ընթացքում հայրենիքում եւ սփյուռքում գրողը ձեռք է բերել իր մի քանի տասնյակ գրքերի հարյուրավոր ընթերցողներ եւ բեմադրված պիեսների լայն հանդիսատես: Եվ քանի որ լայն ճանաչում է վայելում, պատեհ ենք գտնում այս հրապարակման մեջ նախապատվությունը տալ ոչ թե հոբելյարի ստեղծագործության հետ ծանոթացմանը, այլեւ ներկայացնել հատվածներ հիշյալ երեկոյում բեմից հնչած ողջույնի ուղերձներից:

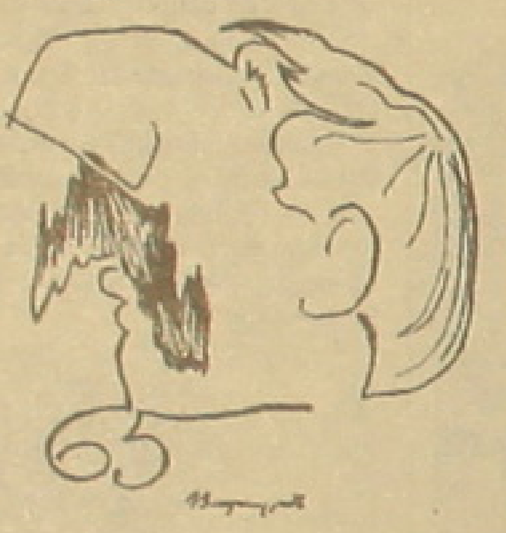

«Հայոց գրական անդաստանի վաստակաշատ դեմքերից մեկն է Նորայր Ադալյանը, բազմաշնորհ անհատ՝ արձակագիր, գրականագետ, թատերագիր: Մեր գրականության եւ իրականության արդի արժեքներից, որ խոր ակոսներ է թողել մեր հոգեւոր դաշտում», **ՀԳՄ նախագահ Լեւոն Անանյան**:

«60-ականների հայ գրական սերնդի, նրա «նոր ալիքի» առաջին ցայտուն ներկայացուցիչներից է Նորայր Ադալյանը, որը հայ գրականություն բերեց նոր շնչառություն, նոր մտածողություն, նոր գեղարվեստական ձեւեր, կյանքի նոր ճանաչում: Նրա սեւեռուն հետաքրքրությունը գեղարվեստական այս ձեւի հանդեպ միշտ ունեցել է խորապես բովանդակալից էություն: Մեր ինստիտուտում աշխատելու տասնամյակները եղել են գիտությանն ու գրականությանը, նրա բարձր ու ազնիվ նվիրումով ծառայելու տարիներ», **ՀԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ**:

«Մեզ համար հաճելի է մտածել եւ ասել, որ հայ նշանավոր գրողների շարքում Նորայր Ադալյանը մկրտություն է ստացել մեր բանասիրականում: Գրող, որի հայացքը մշտապես ուղղված է օրերի ընթացքին, հոգին լցված է կյանքի նկատմամբ սիրով, տագնապներով, եւ արյան կանչով դեպի կորույս Երզնկան, Եփրատի կարոտով, եւ այդ կարոտը, սերը, տագնապն ու հավատը գրողի ադալյանական տաղանդի շնորհիվ համակում են ընթերցողին», **Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետ, հայ նորագույն գրականության ամբիոն**:

«Նորայր Ադալյանի տքնանքով կատարած ստեղծագործական ներդրումից անմասն չմնաց նաեւ կինոյի ասպարեզը: Նրա պատմվածքի հիման վրա նկարահանված «Վերջին կիրակին» լիամետրաժ գեղարվեստական ֆիլմը ջերմորեն ընդունվեց հանդիսատեսի կողմից: Սակայն նրա ստեղծագործական գլխավոր ուղղությունը, որ սիրված է ու գնահատված՝ գեղարվեստական արձակն է, որի տարածքներում եւ կինոյի տեսիլք կա, եւ թատրոնի: Դա Ադալյանի արձակի յուրահատկություններից է, իրականության՝ ցասերից տարբեր նրա տեսողությունը», **Հայաստանի կինեմատոգրաֆիստների միության նախագահ Սերգեյ Իսրայելյան**:

«Կյանքի եւ ժամանակի հարափոփոխ հոլովույթում Նորայր Ադալյանի հիմնական ուսումնասիրության նյութը մարդն է՝ իր ներանձնական բարդ հոգեվիճակներով: Նրա ստեղծագործական գունապնակը չափազանց ընդգրկուն է եւ արտացոլում է մեր ժողովրդի անցած ու անցնելիք ճանապարհները, նրա հոգու բոլոր երանգները: Ադալյանի գրչի անուրանալի առավելությունն այն է, որ ինչի մասին էլ գրում է, գրում է աննկեղծ ու առինքնող ապրումի եւ զգացումի թրթիռով, հյութեղ ու պատկերավոր», **ՀՀ կառավարությանն առընթեր տեղեկատվության եւ գրահրատարակչության վարչության պետ Էդուարդ Միլիտոնյան**:

«Նորայր Ադալյանն այն մտավորականներից ու գրողներից է, որի ուղին անցնում է ազգային գրադարանի ընթերցասրահներով՝ սկիզբ դնելով գեղարվեստական, գիտական մտքի ինքնաշխատ եւ ուրույն արտահայտություններին եւ դրսեւորումներին: Ստեղծելով գեղարվեստական, գիտական խոսքի մնայուն արժեքներ, Ադալյանը նպաստել է ընթերցողի մեջ սերմանելու բարին ու մարդկայինը, դաստիարակելու մարդասիրության եւ հայրենասիրության գաղափարներ, ինչով եւ նվաճել է բազմահազարանոց լսարան», **Հայաստանի ազգային գրադարանի տնօրեն Դավիթ Սարգսյան**:

«Ընթերցողներիս համար այս հոբելյանն առիթ է արժեւորելու Նորայր Ադալյանի գրողական ողջ հունձքը, որի ոսկեհատիկները մեր ժողովրդի կենսագրության ու խառնվածքի խտացումներն են՝ մարմնավորված Ադալյան-արարչագործի տաղանդի ուժով», **Ռազմավարական եւ ազգային հետազոտությունների հայկական կենտրոնի հիմնադիր Րաֆֆի Հովհաննիսյան**:

«Նորայր Ադալյանը ոչ միայն իր գիրն է գրել եւ գրում, թողնում այն սերունդներին, այլեւ, այսպես ասած, ամբիոնի մոտ է, տեր է մտավորականին, հասարակ մարդուն, երկրի հոգսն ու ցավին եւ ամբիոնից հնչեցնում է մտավորականի իր խոսքը: Մենք հավատում ենք նրա գրականությանը, նրա խոսքին», **«Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթ**:

«Ուրախ ենք, որ Նորայր Ադալյան արժանավոր մտավորականը, մարդն ու ստեղծագործողը «Կանչի» կողքին է, «Կանչի» հետ: Եվ հոգու սովի պայմաններում, այնուամենայնիվ, վեհանձնորեն ապագայի սերնդին իր ասելիքը հասցնելու խաչը դեռ բազմիցս կրելու է «Կանչի» էջերում», **«Կանչ» թերթի խմբագիր Հմայակ Պետրոսյան**:

«...Շատ բան կար սովորելու Նորայր Ադալյանից. գեղարվեստական բարձր չափանիշներ, աննկաշկանդ մտքի փայլուն առկայծումներ, հոգեբանական նուրբ դիտարկումներ... Մաղթում ենք սեր, որ ակունքն է նրա ստեղծագործության, հույս՝ երբեւէ տեսնելու իր երազած հոգեւոր Հայաստանը եւ հավատ առ այն, որ մենք նրան անանցորեն սիրում ենք», **Երեւանի թատերական ինստիտուտի դրամատուրգիայի եւ սցենարի բաժնի նախկին սաներ**:

...Եվ դեռ բազում այլ շնորհավորանքներ, բարձր ու աննկեղծ արժեւորման խոսքեր՝ ՀՀ մշակույթի նախարար Ռ. Շառոյանի, Երեւանի քաղաքապետ Ռոն Նազարյանի, «Ար» հեռուստատեսության, Գրականության եւ արվեստի թանգարանի, Մշակույթի հայկական ֆոնդի, «Գարուն», «Լիտերատուրնայա Արմենիա» ամսագրի, սփյուռքի եւ արտերկրի մտավորականների ուղերձներում, որոնք ընթերցվեցին Դրամատիկականի բեմից՝ ՀՀ վաստակավոր արտիստ Արթուր Ութմազյանի կողմից: Հանդիսավորությանը հատուկ երանգ հաղորդեց թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ Արմեն Խանդիկյանի ողջույնի խոսքը: Հատուկ ուշադրության արժանացավ թատերագետ եւ գրականագետ Լեւոն Մութաֆյանի՝ գրողի ստեղծագործության հակիրճ, մասնագիտորեն փայլուն վերլուծությունը: Հոբելյանական երեկոն նշանավորվեց Նորայր Ադալյանի «Կինը եւ տղամարդը» պիեսի ներկայացմամբ: Թատերագրություն, որի մասին Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միության ուղերձում Սերգեյ Գալուստյանը գրել է. «Նորայր Ադալյանը ձեռք մեկնեց մի թեմայի, որը նույնքան հին է, որքան Ադամի եւ Եվայի պատմությունը, մխրճվեց տղամարդու եւ կնոջ բարդ հոգեբանական, հակասական, երբեմն անիմանալի, անբացատրելի ներաշխարհը...»:

Երեկոյի ջերմ մթնոլորտին հատուկ իմաստ հաղորդեցին հոբելյարի շնորհակալական խոսքերը, որոնցում Նորայր Ադալյանը եւս մեկ անգամ ներկայացավ մեզ իր մարդկային ուրույն նկարագրով, մտավորականի, գրողի՝ միտք ու հույզով հարուստ ներաշխարհի ազնիվ ալեկոծումներով: Դիմելով իր հանդիսատեսին եւ ընթերցողներին գրողն ասաց. «Երբ մտածում եմ՝ ինչի՞ մասին է գրականությունը, կանգ եմ առնում երկու բառի վրա՝ սեր եւ ցավ, դու սիրում ես եւ տառապում մարդու, երկրի, ժողովրդի անբավ ցավից... Այս պահին ես մի ներքին բավարարվածություն եմ ապրում, որ մեզ համախմբել են ոչ այնքան իմ կենսագրական փաստերը, այլեւ շատ ավելի բարձր ու կարեւոր երեւույթ. մեր սերը, ցավը, տառապանքը, մեր հուզաշխարհի հոգեւոր ու ոգեղեն համախոհությունը: Ես ձեզ սիրում եմ»:

ՍԵՐԳԵՅ ԳԱԼՈՅԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒՅԹՆԵՐ

Նոր ծանոթացում Պ. Սեւակի հետ

Հունիսի 17-ին լրանում է Պարույր Սեւակի ողբերգական մահվան 30-ամյակը: Այս առիթով վերջերս «Համազգայինի» կրթամշակութային ընկերակցության Բեյրութի «Կոմիտաս» մասնաճյուղը կազմակերպել էր Պարույր Սեւակի «Ծանոթացեք նորից» գրքի շնորհանդեսը, որը կայացավ ընկերակցության «Նշան Փալանջյան» ճեմարանի «Վասպուրական» սրահում:

Ամբողջ երեք ժամ Պարույր Սեւակի գրականության ներկայացումն ու վերլուծությունը կատարեց գրքի կազմող, առաջաբանի եւ վերջաբանի հեղինակ, «Համազգայինի» հայագիտական հիմնարկի դասախոս, հայրենի գրականագետ Յուրի Խաչատրյանը: Նա մանրամասն ներկայացրեց Սեւակի յուրաքանչյուր գրքի հրատարակման պատմությունը, գրաքննության ավերները, հատորների թեմատիկայի վերլուծումը եւ այլն:

Պ. Սեւակի «Ծանոթացեք նորից» A–5 չափսի 164 էջանոց գրքում, առաջին անգամն լինելով, լույս են տեսնում տաղանդավոր բանաստեղծի նույնանուն ծոցատետրի ուրվանկարները: Դրանք հեղինակը գրել է 1950-ականների կեսերին: Դրանցում Սեւակը քննադատում է սովետական մարդու եւ ընդհանրապես մարդու բացասական հակումները՝ բամբասկոտությունը, նախանձը, ամբարտավանությունը, ստախոսությունը, անսկզբունքայնությունը եւ այլն: Ինչպես նշում է Յուրի Խաչատրյանը վերջաբանում, թվում է, թե «այդ նկարագրի մարդիկ այլեւս պատկանում էին անցյալին՝ խորհրդային իրականությանն ու խորհրդային ռեժիմին»: Սակայն նրանք այսօր եւս կան մեր իրականության մեջ, ինչը «անհրաժեշտություն է դարձնում ուրվանկարների այս շարքի հրատարակությունը»:

«Այս տիպը քո տանը լակում՝
Ուրիշի դռանն է հաչում,
Ուտում է իր կուշտն այս բակում՝
Ձուն ածում է մեկ ուրիշ քուչում:
Դու ի՞նչ է, չգիտե՞ս ինչու
Ջգային առածս ունի,
Հասկանում, զգում է խսկույն,
Թե քամին որ կողմ է փչում»:

Սեւակի նկարագրած այս «տիպը» իսկապես հայելային վճիտությամբ չի՞ արտացոլում մեր այսօրվա շրջապատի մարդկանց մեկ կարեւոր մասին, հատկապես քաղաքական «առնետներին»...

Վավերականության համար գրքի էջերի ձախ կողմում տպագրվել են ուրվանկարների ձեռագիր բնօրինակները, աջ կողմի էջերում՝ դրանց տպագիր տարբերակները: Վերջաբանում գրքի կազմողը մանրամասն տեղեկություններ է տալիս տպագրվող ձեռագրի մասին, որը նրան է տրամադրել Սեւակի երկար տարիների մտերիմ Գրիգոր Չալիկյանը:

Սեւակի գրքի շապիկի վրա տպագրված դիմանկարի մշակումը կատարել է լիբանանահայ տաղանդավոր արվեստագետ-լուսանկարիչ Վարուժան Սեփյանը:

Միջոցառման ժամանակ իր ելույթում Յուրի Խաչատրյանը հայտնեց, որ Պարույր Սեւակի եւ ոչ մի տպագիր գիրք հեգասահ տպագրություն չի ունեցել: Մեզ թվում է, որ ներկայացվող գիրքը եւս զերծ չի մնացել այս «անեծքից»: Այսպես, գրքի անվանաթերթի հետեւում, որպես հրատարակության իրավատեր (copyright) տպագրվել է «Համազգայինի» «Կոմիտաս» մասնաճյուղի անունը, որի վրա թղթիկով կպցվել է հատորը կազմող Յուրի Խաչատրյանի անունը:

Իսկապես որ սեւակյան ճակատագիր...

ԳԵՎՈՐԳ ՅԱԶԸՃՅԱՆ
Բեյրութ-Երեւան

Ատոմ Եղոյանի «Արարատն» արդեն գնորդներ ունի

Սիդ Ադիլմանը «Տորոնտո սթար» թերթի հունիսի 8-ի համարում գրում է.

«Թուրքիայում տաքսին ուղեւորին տանում է դեպի շուկա, որտեղ զամբյուղների մեջ շարված են թարմ ու չոր մրգեր: Հայ կանայք գլխաշոր կապած եւ վանդակավոր վերնաշապիկներով երեխաներ շրջում են այս ու այն կողմ: Սեւազգեստ կղերականներ եւ լայն շալվարներով տղամարդիկ միախառնվում են ֆեսեր կրող մահմեդականների հետ: Այս բոլորը գեղարվեստական մտացածին ձեւավորումն է կանադահայ տաղանդավոր ռեժիսոր Ատոմ Եղոյանի «Արարատ» խորագրով նոր ֆիլմի, որը հանդիսատեսին տեղափոխում է 1915-ի սարսափելի օրերը, երբ 1,5 միլիոն հայեր Թուրքիայում (այդ ժամանակ Օսմանյան կայսրության մասը կազմող) կոտորվեցին իշխանությունների կողմից՝ պարզապես քրիստոնյա լինելու պատճառով:

Եղոյանի բնութագրմամբ՝ նոր ստեղծագործությունը ֆիլմ է ֆիլմի մեջ: Արժենալու է ընդամենը 15,5 մլն կանադական դոլար: Նկարահանումների մեծ մասը կատարվել է Տորոնտոյում: Ֆիլմում նկարահանված են հանրահայտ երգիչ եւ երգահան Շառլ Ազնավուրը, որը կատարում է տորոնտոյաբնակ ժամանակակից ռեժիսորի դերը, Եղոյանի կինը՝ իր ֆիլմերի մշտական դերասանուհի Արսինե Խանջյանը, որը խաղում է վարորդի մոր դերը, Քրիստոֆեր Պլամերը (մաքսասան աշխատող), Բրուս Գրինվուդը, Էլիաս Կոտեասը եւ Բրենտ Կարվերը: Ներկան անցյալի հետ կապողը կինոստուդիայի վարորդն է, որի դերը կատարում է Տորոնտո համալսարանի ուսանող դերասան Դեյվիդ Ալպայը:

Ֆիլմի պրոդյուսեր Ռոբերտ Լանտոսը, որը վերջին տասը տարում Եղոյանի հինգ ֆիլմերի պրոդյուսերն է եղել, հույս ունի, որ ֆիլմը պատրաստ կլինի եւ կներկայացվի Կաննի առաջիկա՝ 2002 թ. փառատոնին: Այդ տարվա աշնանն էլ կկայանան ֆիլմի պրեմիերաները Մ. Նահանգներում եւ Կանադայում միաժամանակ: Ֆիլմը ԱՄՆ-ում կտարածվի «Միրամաքս» ընկերության միջոցով: Ֆիլմի հաջողությունը կասկած չի հարուցում: Նախնական վաճառք արդեն իսկ իրականացվել է Ֆրանսիայում, Անգլիայում, Գերմանիայում, Իսպանիայում, Իտալիայում, Հունաստանում, Սինգապուրում, Իսրայելում եւ այլ երկրներում»:

Հ. Ծ.

Խանութի իմիջը կարեւոր է

Վերջերս բրիտանական «Վուլվորթ» խաղալիքների խանութը հրաժարվել է վաճառել Ռեփեր Էմինեմի տիկնիկը՝ պատճառաբանելով, որ այն գեղագիտական եւ բարոյագիտական տեսակետից չի համապատասխանում խանութին հարազատ ընտանեկան իմիջին: Եվ դա դեռ մեղմ է ասված: Տիկնիկները, որոնք երեք տեսակի են, ողջ շուքով ներկայացնում են Էմինեմի ոչ այնքան բարդ, որքան հանդուգն էությունը՝ բաց չթողնելով նույնիսկ այնպիսի ինտիմ մանրամասներ, ինչպիսիք են երգչի մարմնի վրա զետեղված դաջվածքները: Իսկ տիկնիկներից մեկի վզին փակցված է ցուցանակ՝ «Կերեք այստեղ» բառերով: Խանութի տնօրինության վերաբերմունքը միանգամայն հասկանալի է: Պատկերացնում ենք, թե ինչ անհեթեթ կդիտվեր Էմինեմը, ասենք, Բարբի տիկնիկի կողքին: Բրիտանական գեղագիտությունն, իհարկե, նման բան չի հանդուրժի: Փոխարենը «Վուլվորթ» խանութը պատրաստակամություն է հայտնել շարունակելու Ռեփերի «Գրեմի» վաստակած ալբոմների վաճառքը, քանի որ դրանք չեն սպառնում գնորդների տեսողական ընկալմանը եւ նախատեսված են երկրպագուների նեղ շրջանակի համար:

Զ. Ս.

«ԱՍՏՂԱՅԻՆ» ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կուռքերի անձնական իրերի աճուրդ

Վերջերս «Ֆլիթվուդ Մեք» խմբի թմբկահար Միք Ֆլիթվուդին պատկանող ռեստորանում տեղի ունեցավ հերթական աճուրդ-վաճառքը, որտեղ ներկայացված էին բոլոր ժամանակների երաժշտական կուռքերին՝ Բիթլզներին, Ռոլինգ Սթոունզին, Լեդ Զեփելինին, Ֆրեդի Մերկուրիին, Էլվիս Պրեսլիին եւ շատ այլոց պատկանող իրեր՝ սկսած լուսանկարներից, ստորագրված հուշաքարտիկներից, բեմական հագուստից (այդ թվում նաեւ սեւ, կաշվե բաճկոնը, որով Ֆրեդի Մերկուրին նկարահանվել էր «Այս փոքրիկ խենթ երեւույթը, որ սեր է կոչվում» երգի տեսահոլովակում), Ջիմ Մորիսոնի («Դորզ» խմբից) ինքնաձեռագիր բանաստեղծությունից, ավարտված Ջոն Լենոնի դաշնամուրով եւ «Մերսեդես բենց» ավտոմեքենայով: Այն 69 թ. հատուկ ձեւավորված էր Ջոն Լենոնի համար: Մեքենան սպիտակ է, իսկ ինտերիերը՝ սեւ թավիշ: 73 թ. այն գնել էր Ջորջ Հարիսոնը, իսկ 75 թ. վաճառել «Սյուփրիմզ» խմբի Մերի Ուիլսոնին: Իսկ դաշնամուրը Լենոնը ձեռք էր բերել 79 թ.:

Հիշեցնենք, որ անցյալ տարվա հոկտեմբեր ամսին, դարձյալ Միք Ֆլիթվուդի տանը, Լենոնի մեկ այլ դաշնամուր վաճառվել էր ռեկորդային գնով՝ 2,2 միլիոն դոլարով:

ԶԱՐԻՆԵ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄՐՑՈՒՅԹՈՎ ԵՎ ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐԻ ԱԶԱՏ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ ՄԱՍՆԱՎՈՐԵՑՄԱՆ Է ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒՄ

N	Ձեռնարկության անվանումը	Հասցեն	Գործունեության տեսակը	Մասնավորեցման ձևը	Մասնավորեցվող գույքի գնահատվ. արժեքը (հազ. դրամ)	Մասնավորեցվող գույքի նվազ. գինը (%) կամ (հազ. դրամ)	Մասնավորեցվող բաժնետոմսերի քանակը	Պարտավորություններ (հազ. դրամ)	Տեղեկատ. (ազդագիր) հրապար.	Մասնավորեցման		Զբաղեցրած հողատարածքը
										սկիզբը	ավարտը	
1	«Հասիս» ԲԲԸ-ի 34% պետական բաժնեմասը	Կոտայքի մարզ, ք. Աբովյան, Սևանի 11	չափիչ, ստուգիչ, և փորձարկիչ սարք. արտադր.	ԲԲ աճուրդ	17400	10788	3480	6986	01.06.01	01.06.01	20.06.01	7.7
2	«Վան» ԲԲԸ-ի 34% պետ. բաժնեմասը	Կոտայքի մարզ, ք. Աբովյան, Սևանի 11	սպառման ապրանքների արտ.	ԲԲ աճուրդ	3300	3300	660	16429	01.06.01	01.06.01	20.06.01	0.75
3	«Ագրոպարարկում» ԱՄ-ի Վարդենիսի շրջանային միավորում ԲԲԸ-ի 34% պետական բաժնեմասը	Գեղարքունիքի մարզ, ք. Վարդենիս, Իսակովի 33	գյուղմեքենաների նորոգում, առևտուր	ԲԲ աճուրդ	11880	6534	1188	614	01.06.01	01.06.01	27.06.01	5.3
4	«Բերրիություն» ԱՄ-ի Սպիտակի շրջ. միավորում» ԲԲԸ-ի 34% պետ. բաժնեմասը	Լոռու մարզ, ք. Սպիտակ Գյումրիի խճ. 41	պարարտանյութերի, թունաքիմիկատների առևտուր	ԲԲ աճուրդ	944	330.4	472	33	01.06.01	01.06.01	27.06.01	2.6
5	«Բերրիություն» ԱՄ-ի Նաիրիի շրջանային միավորում» ԲԲԸ-ի 34% պետ. բաժնեմասը	Կոտայքի մարզ, ք. Եղվարդ Երևանյան խճուղի	վառելանյութի մեքենաների առևտուր	ԲԲ աճուրդ	3855	1079.4	771	3289	01.06.01	01.06.01	27.06.01	2
6	«Ալավերդու ԲՈՒԱՏ» ԲՓԲԸ	Լոռու մարզ. մ. Ալավերդի Թբիլիսյան 7	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	162504	25%-ից ավելի	162504	5222	15.05.01	24.05.01	27.06.01	2.315
7	«Տրանսպասարկում» ԲԲԸ 63.15% պետ բաժնեմաս	ք. Երևան, Արցախի 30	շինանյութերի առևտուր	ԲԱԲ	56552	25%-ից ավելի	56552	4687	15.05.01	24.05.01	27.06.01	2.21
8	«Գորիսի Գամմա» ԲԲԸ	Սյունիքի մարզ, ք. Գորիս, Ավանգարդ-2	Ռադիոէլեկտրոնային սարքերի արտադրություն	ԲԱԲ	84321	25%-ից ավելի	67456	37461	15.05.01	24.05.01	27.06.01	1.486
9	«Ֆյունիկ» ֆոտոշարվածքային կենտրոն» ՓԲԸ-ի 56.8 պետ բաժնեմաս	Երևան, Տերյան 89	պոլիգրաֆ գործ	ԲԱԲ	22473	100%	22473	949	15.05.01	24.05.01	27.06.01	0.059
10	«Սապֆիր» ԲԲԸ	Կոտայքի մարզ, ք. Նոր-Հաճըն	թանկարժեք քարերի մշակում	մրցույթ	533256	266628	533256	898812	01.06.01	01.06.01	10.07.01	39.591
11	«Արզնի» մանկական առողջարան ՊՓԲԸ	Կոտայքի մարզ, գ. Արզնի	առողջապահական գործ.	մրցույթ	70613	17653	70613	885	01.06.01	01.06.01	13.07.01	1.35
12	«Հիդրոշինարար-5 ՇՊՉ» ՓԲԸ	Կոտայքի մարզ, գ. Բալահովիտ	ջրաշինարարական աշխ.	մրցույթ	13429	6715	13429	7208	01.06.01	01.06.01	13.07.01	2.312
13	Սպիտակի «Վանուհի» ԲԲԸ	Լոռու մարզ. ք. Սպիտակ Երևանյան 49	հագուստի և լայն սպառման ապրանքների արտ.	մրցույթ	38823	9706	38823	343353	01.06.01	01.06.01	13.07.01	4.08
14	«Արաքս» ԲԲԸ-ի 65.88% պետ. բաժնեմաս	Երևան, Դավիթաշեն 4-րդ թաղամաս	ռադիոէլեկտրոնային սարքերի արտադրություն	ԲԱԲ	305194	25%-ից ավելի	76299	33963	01.06.01	11.06.01	16.07.01	15.5
15	«Կապկարգո սերվիս» ԲԲԸ	Երևան, Ծերեթելի 94	բեռնաուղևորափոխադրում, շինարարություն	ԲԱԲ	14050	25%-ից ավելի	3512	21776	01.06.01	11.06.01	16.07.01	0.63
16	«Արթիկի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Շիրակի մարզ, ք.Արթիկ, Գործարանային 2	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	99288	25%-ից ավելի	24822	3578	01.06.01	11.06.01	16.07.01	3.1
	ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԵՆ											
17	«Ապարանի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Արագածոտնի մարզ ք. Ապարան, Գայի փ. 1	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	38181	50%-ից ավելի	38181	13279	-	-	-	0.77
18	«Ստեփանավանի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Լոռու մարզ, ք. Ստեփանավան, Բաղրամյան 145	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	62735	50%-ից ավելի	62735	1644	-	-	-	1.7
19	«Ջերմուկի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Վայոց Ձորի մարզ ք. Ջերմուկ	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	62046	25%-ից ավելի	62046	4730	-	-	-	2.4
20	«Աղանծուս» ՊՓԲԸ	Սյունիքի մարզ գյուղ Տաթև	էլեկտրոն. սարք. արտադրություն	ԲԱԲ	5654	25%-ից ավելի	5654	179	-	-	-	0.2355
21	«Արև» ՓԲԸ	Արագածոտնի մարզ ք. Ապարան, Գայի 20	էլ. սարքերի արտադրություն	ԲԱԲ	39251	25%-ի չափով	39251	23073	-	-	-	3.85
22	«Աբովյանի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Կոտայքի մարզ, գ. Մայակովսկի	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	109616	50%-ի չափով	109616	29062	-	-	-	2.8
23	«Սևանի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Գեղարքունիքի մարզ, ք. Սևան, Նաիրյան 191	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	34491	25%-ից ավելի	34491	8175	-	-	-	1.8
24	«Ագրոպարարկում ԱՄ-ի Ախուրյանի շրջ. միավորում» ԲԲԸ-ի 34% պետ. բաժնեմասը	Շիրակի մարզ, ք. Ախուրյան Ախուրյանի խճուղի	առևտուր,	ԲԱԲ	1766.4		368	5755	-	-	-	3.3
25	«Ագրոպարարկում ԱՄ-ի Տաշիրի շրջ. միավորում» ԲԲԸ-ի 34% պետ. բաժնեմասը	Լոռու մարզ, ք. Տաշիր	գյուղ. տեխնիկայի շահագործում, վերանորոգում	ԲԱԲ	4522.5		1005	377	-	-	-	6.5
26	«Վարդենիսշին-2»ՊՓԲԸ-ի պետական բաժնեմասը	Գեղարք. մ, ք. Վարդենիս Լեռնագործների 17ա	շինվերանորոգման աշխատանք	ԲԱԲ	2952	25%-ից ավելի	2952	2795	-	-	-	0.4435
27	Արթիկի «Բերրիություն» ԲԲԸ-ի 34% պետ. բաժնեմասը	Շիրակի մարզ, ք. Արթիկ	առևտուր,	ԲԱԲ	5232		1090	8073	-	-	-	3
28	«Սպիտակի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Լոռու մարզ, ք. Սպիտակ Շահումյան 1	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	150560	50%-ի չափով	150560	12991	-	-	-	1.15
29	«Երևանի թ. 7 բեռնատար ավտոտրանսպորտային» ՊՓԲԸ	ք. Երևան, Արին-Բերդի 5-րդ նրբանցք. 10	տրանսպորտային ծառայություն	ԲԱԲ	62597	25%-ից ավելի	62597	5045	-	-	-	5.44

Մասնավորեցման Ծրագիր Հայաստանի Հանրապետությունում

Privatization Project In the Republic of Armenia

Ազատ բաժանորդագրությամբ և մրցույթով մասնավորեցմանը մասնակցելու համար խնդրում ենք դիմել ՀՀ պետական գույքի կառավարման նախարարության աճուրդի կենտրոններ հետևյալ հասցեներով՝ ք. Երևան, Սայաթ-Նովա 8, Մաշտոցի 42ա, հեռ. 587983, 560264, 521560

Լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար դիմել ՀՀ պետական գույքի կառավարման նախարարության մասնավորեցման գլխավոր վարչություն, Երևան, Կառավարական տուն 2, /հեռ 56 29 33. 52 37 15, 56 33 42, ինտերնետային էջ http:// www.privatization.am,tender@arminco.com/: Հայտարարության նմուշը գովազդ է, պաշտոնական տեղեկագրերը հրապարակվել են «Հայացք տնտեսությանը» թերթի «Սեփականաշնորհում» հատուկ թողարկումներում:

Նախարարությունը ողջունում է մասնավորեցման հետ կապված Հայաստանի տնտեսության մեջ ներդրումային յուրաքանչյուր առաջարկ և պատրաստ է այն քննարկել շահագրգիռ բոլոր կողմերի հետ:

Web site http://www.privatization.am

Հետևեք ՀՀ պետական գույքի կառավարման նախարարության հայտարարություններին

ՇԱԽՄԱՏ

Լղուցյանը, Ասրյանը, Մովսիսյանը նույնպես նվաճեցին ուղեգրեր

Գագիկ Հովհաննիսյանը հաղորդում է Մակեդոնիայից

Եվրոպայի շախմատի առաջնության նախավերջին տուրի մեկնարկից անցել էր բառացիորեն մեկ-երկու րոպե, եւ շատ խաղատախտակների վրա դեռ ոչ մի քայլ կատարված չէր, երբ տասնյակ պարտիաներ արդեն ավարտվել էին. համարյա բոլոր նրանք, ում խաղադաշտը ապահովում կամ համարյա ապահովում էր մասնակցություն աշխարհի առաջնությանը, իրենց հանդիպումներն ավարտեցին գերկարճատեւ ոչ-ոքիներով: Բնականաբար, այսպես վարվեցին նաեւ առաջատարների խմբում գտնվող հայ գրոսմայստերները, ոչ-ոքիով ավարտեցին հանդիպումները Սմբատ Լղուցյանը՝ ուկրաինացի Վադիմ Մալախատկոյի, Սերգեյ Մովսիսյանը՝ Իսրայելի ներկայացուցիչ Լեւ Պսախիսի, Աշոտ Անաստասյանն ու Ռաֆայել Վահանյանը՝ միմյանց հետ:

Իսկ այն մենամարտերում, որտեղ միայն հաղթանակն էր ապահովում այնքան ցանկալի ուղեգիրը, կենաց ու մահու պայքար էր գնում: Ասվածը վերաբերում է նաեւ հույն Ստելիոս Հալկիասի եւ մեր Կարեն Ասրյանի հանդիպմանը: Կարենն իր ամենաուժեղ քայլը կատարեց... մինչեւ պարտիան: Դուք կարող եք զարմանալ, բայց նա որոշեց կրկնել այն հոգեբանական հնարքը, որը նախորդ օրը ոգեշնչել էր Արտաշես Մինասյանին. Ասրյանը եւս խաղից մի քանի րոպե առաջ զանգահարեց Երեւան՝ ծնողներին, եւ, Մինասյանի նման, հաջողության հասավ: Բուն պարտիայի ընթացքում ստեղծվել էր արտակարգ խառնաշփոթ իրավիճակ, որտեղ Կարենը հնարամիտ խաղով գերազանցեց մրցակցին:

Եվ այսպես, մենք կարող ենք շնորհավորել եւս երեք հայ գրոսմայստերների՝ Սմբատ Լղուցյանին, Կարեն Ասրյանին, Սերգեյ Մովսիսյանին, որոնք Ռաֆայել Վահանյանի եւ Աշոտ Անաստասյանի նման իրավունք ստացան մասնակցելու աշխարհի այս տարվա առաջնությանը:

Այս հրաշալի հնգյակին միանալու ոչ մեծ հնարավորություններ պահպանում է Արտաշես Մինասյանը: Եթե շարունակենք կես-լուրջ, կես-կատակ ասվածը, Արտաշեսը էական սխալ թույլ տվեց՝ խաղից առաջ չկրկնելով հրաշագործ հեռախոսազանգը, եւ տանուլ տվեց ռուսաստանցի Վադիմ Զվյագինցեւին: Եվ այժմ Մինասյանը «պարտավոր» է նախ վերջին տուրում հաղթել լեգենդար Վիկտոր Կորչնոյին, ապա մի քանի լրացուցիչ մրցախաղ շահել՝ թափուր մնացած փոքրաթիվ ուղեգրերից մեկը նվաճելու համար:

Ցավոք, վերջնականապես տխրեցրեց Վլադիմիր Հակոբյանը, որը, պարտվելով ռումինացի Անդրեյ Իստրատեսկուից, կորցրեց հաջողության անգամ տեսական հնարավորությունները: Արսեն Եղիազարյանը ոչ-ոքի խաղաց Միխայիլ Կրասենկովի (Լեհաստան), Լեւոն Արոնյանը՝ հարավսլավացի Ստեֆան Ջուրիչի, Աշոտ Մինասյանը՝ Գենադի Տիմոշչենկոյի (Սլովակիա) հետ: Գաբրիել Սարգսյանը, որը շարունակում է համառորեն պայքարել, հաղթեց իսպանացի էնրիկո Ալանդիին:

Եզրափակիչ տուրում հայ շախմատիստների մասնակցությամբ կկայանան հետեւյալ հանդիպումները. Վահանյան-Տիվյակով (Հոլանդիա), Միլով (Շվեյցարիա)-Անաստասյան, Լղուցյան-Գդանսկի (Լեհաստան), Ասրյան-Լաստին (Ռուսաստան), Մովսիսյան-Լյութեր (Գերմանիա), Արտ. Մինասյան-Կորչնոյ (Շվեյցարիա), Հակոբյան-Գոլուբչապով (Ուկրաինա), Եղիազարյան-Նիլսեն (Դանիա), Արոնյան-Գաուդել (Նորվեգիա), Ջարագ (Լեհաստան)-Սարգսյան, Ստամենկով (Մակեդոնիա)-Արա Մինասյան:

Իսկ Եվրոպայի չեմպիոնի կոչման համար շարունակում են պայքարել չորս շախմատիստներ: Աղյուսակի ամենավերին հորիզոնականներում ընթացող Ռուսլան Պոնոմարյովը (Ուկրաինա) եւ էմիլ Սուտովսկին (Իսրայել) կխաղան միմյանց հետ: Ոչ-ոքիի դեպքում նրանց կարող են հասնել Յուդիթ Պոլգարը (Հունգարիա), որը հանդիպում է Ալեքսանդր Գրաֆի (Գերմանիա) հետ, եւ Լուկ վան Վելին (Հոլանդիա), որի մրցակիցն է Զուրաբ Ազմայփարաշվիլին (Վրաստան):

12 տուրից հետո

1-2.	Ռ. Պոնոմարյով (Ուկրաինա)	9
	է. Սուտովսկի (Իսրայել)	9
3-4.	Յ. Պոլգար (Հունգարի)	8,5
	Լ. վան Վելի (Հոլանդիա)	8,5
5-11.	Ռ. Վահանյան (Հայաստան)	8
	Ա. Անաստասյան (Հայաստան)	8
12-36.	Ս. Լղուցյան (Հայաստան)	7,5
	Կ. Ասրյան (Հայաստան)	7,5
	Ս. Մովսիսյան (Չեխիա)	7,5
69-92.	Արտ. Մինասյան (Հայաստան)	6,5
93-117.	Վ. Հակոբյան (Հայաստան)	6
	Ա. Եղիազարյան (Հայաստան)	6
118-148.	Լ. Արոնյան (Հայաստան)	5,5
	Գ. Սարգսյան (Հայաստան)	5,5
149-169.	Արա Մինասյան (Հայաստան)	5

ՖՈՒՏԲՈԼ

Ազգային առաջնություններում

Եվրոպական երկրների մեծ մասում, որտեղ ազգային առաջնություններն անցկացվում են աշուն-գարուն խաղակարգով, որոշվել են չեմպիոններն ու մրցանակակիրները: Կներկայացնենք «Մեծ հնգյակի»՝ Գերմանիայի, Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Իսպանիայի եւ Իտալիայի առաջնությունները:

Գերմանիայի առաջնությունում մեծ դժվարությամբ չեմպիոնի կոչումը նվաճեց Մյունխենի «Բավարիան»: Սա թիմի երրորդ անընդմեջ հաջողությունն է: Հիշեցնենք, որ բավարացիներն այս տարի նվաճեցին նաեւ Չեմպիոնների լիգայի հաղթողի կոչումը:

2001-2002 թթ. Չեմպիոնների լիգայի խաղարկությունում հանդես կգան «Բավարիան», «Շալկե-04»-ը, «Բորուսիան» եւ «Բայերը»: ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկությանը կմասնակցեն «Հերտան», «Ֆրայբուրգը» եւ «Ունիոնը»: Ի դեպ, վերջինս երկրի գավաթի եզրափակիչում 0-2 հաշվով զիջել է «Շալկե-04»-ին:

Բունդեսլիգային հրաժեշտ տվեցին «Այնտրախտը» եւ «Բոխումը»:

Ամփոփիչ աղյուսակ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Բավարիա	34	19	6	9	62-37	63
2. Շալկե-04	34	18	8	8	65-35	62
3. Բորուսիա	34	16	10	8	62-42	58
4. Բայեր	34	17	6	11	54-40	57
5 Հերտա	34	18	2	14	58-52	56
6. Ֆրայբուրգ	34	15	10	9	54-37	55
7. Վերդեր	34	15	8	11	53-48	53
8. Կայզերսլ.	34	15	5	14	49-54	50
9. Վոլֆսբուրգ	34	12	11	11	60-45	47
10. Քյոլն	34	12	10	12	59-52	46
11. Մյունխեն	34	12	8	14	43-55	44
12 Համզա	34	12	7	15	34-47	43
13. Համբուրգ	34	10	11	13	58-58	41
14. Էներգի	34	12	3	19	38-52	39
15 Շտուտգարտ	34	9	11	14	42-49	38
16. Ունտերախ.	34	8	11	15	35-59	35
17. Այնտրախտ	34	10	5	19	41-68	35
18 Բոխում	34	7	6	21	30-67	27

Ռմբարկուներ

Բարբարեզ («Համբուրգ»)	22
Սանդ («Շալկե-04»)	22
Պիսարո («Վերդեր»)	19

Անգլիայում եւս «Մանչեսթր յունայթեդը» չեմպիոնի կոչումը նվաճեց երրորդ անգամ անընդմեջ: Երկրի առաջնությունում թիմը հաղթեց մեծ առավելությամբ: Երկրի գավաթակիր դարձավ «Լիվերպուլը»: Ընդ որում, այս թիմը եւս երկու անգամ գավաթ նվաճեց՝ Անգլիական լիգայի եւ ՈՒԵՖԱ-ի գավաթները:

Չեմպիոնների լիգայի հերթական խաղարկությունում հանդես կգան «Մանչեսթր յունայթեդը», «Արսենալը» եւ «Լիվերպուլը», իսկ ՈՒԵՖԱ-ի գավաթում՝ «Լիդսը», «Իպսվիչը», «Չելսին», «Բիրմինգհեմ սիթին»:

Ավելացնենք, որ պրեմիեր լիգային հրաժեշտ տվեցին վերջին երեք տեղերը գրաված «Մանչեսթր սիթին», «Քովենթրին» եւ «Բրեդֆորդը»:

Ամփոփիչ աղյուսակ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Մանչեսթր Յ.	38	24	8	6	79-31	80
2. Արսենալ	38	20	10	8	63-38	70
3. Լիվերպուլ	38	20	9	9	71-39	69
4. Լիդս	38	20	8	10	64-43	68
5. Իպսվիչ	38	20	6	12	57-42	66
6. Չելսի	38	17	10	11	68-45	61
7. Սանդեռլենդ	38	15	12	11	46-41	57
8. Աստոն Վիլա	38	13	15	10	46-43	54
9. Չառլտոն	38	14	10	14	50-57	52
10. Սաութհեմփ	38	14	10	14	40-48	52
11. Նյուքասլ	38	14	9	15	44-50	51
12. Տոտենհեմ	38	13	10	15	47-54	49
13. Լեյսթեր	38	14	6	18	39-51	48
14 Միդլսբրո	38	9	15	14	44-44	42
15. Վեսթ Հեմ	38	10	12	16	45-50	42
16. Էվերտոն	38	11	9	18	45-59	42
17. Դերբի	38	10	12	16	37-59	42
18. Մանչեսթր Ս.	38	8	10	20	41-65	34
19. Քովենթրի	38	8	10	20	36-63	34
20. Բրեդֆորդ	38	5	11	22	30-70	26

Ռմբարկուներ՝

Հասելբայնկ («Չելսի»)	23
Սթյուարտ («Իպսվիչ»)	19
Անրի («Արսենալ»)	17
Վիդուկա («Լիդս»)	17

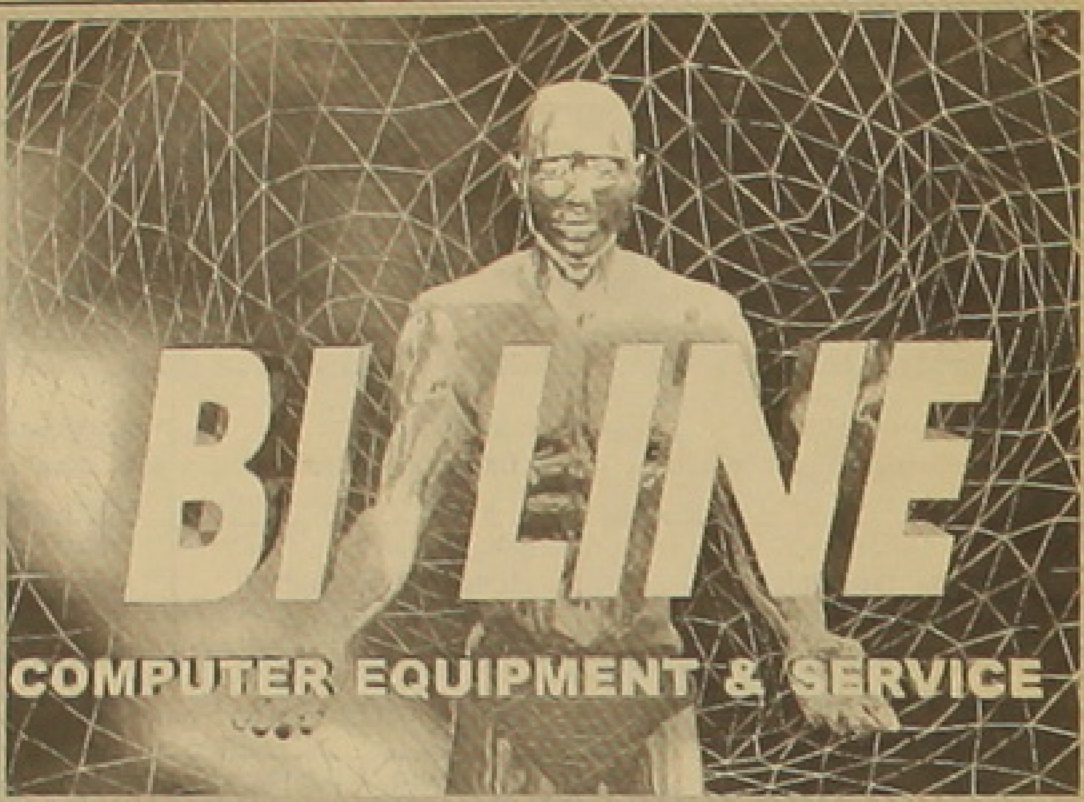

100 ժամ
ԱՆՎՃԱՐ
ԻՆՏԵՐՆԵՏ
համակարգչի գնման դեպքում:
Ինչպես նաև մոնիտորներ,
տպիչներ, սկաներներ...
Բարձր որակ!
Ցածր գներ!

ՀՀ, Երևան
Թեքեյան Կենտրոն, Խանջյանի 50
Հեռ: (+374 1) 57 88 25, 57 66 59, 57 33 56
Բջջ: (+37490) 07 077
E-mail: info@bi-line.am
WWW. BI-LINE.AM

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
հատուկ դասընթացների բաժին
1991-2001 նվաճումների տասնամյակ
Դասախոսությունների շարք ծրագիր
Հյուսիսատլանտյան դաշինքի (NATO)
ճգնաժամերի կառավարման վարչության պետ
Ջոն Քրինդլերը
ներկայացնում է
«Հյուսիսատլանտյան դաշինքը (NATO)
եւ անվտանգությունը 21-րդ դարում»
երկուշաբթի, հունիսի 18-ին
ժամը 18:30-ին
Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի փոքր դահլիճում
Դասախոսությունը կընթանա անգլերենով՝
հայերեն համընթաց թարգմանությամբ
Մուտքն ազատ է
Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել՝ 51-27-07

YEREVAN-PARIS-LYON
SABERATOURS-SEVAN
ՍԱԲԵՐԱՏՈՒՐ-ՍԵՎԱՆ
ԵՐԵՎԱՆ-ՓԱՐԻԶ-ԼԻՈՆ

Ավիատոմսեր եւ տուրիզմ
«Սաբերատուր-Սեւան»
ճամփորդական գործակալությունն առաջարկում է.
- Ավիատոմսեր Երեւանից ուղիղ չվերթերով

ARMENIAN AIRLINES swissair KLM BRITISH AIRWAYS АЭРОФЛОТ

տրանզիտ քաղաքներով ցանկացած ուղղությամբ եւ ընկերությամբ:
Փարիզի օդանավակայանում Ձեզ կդիմավորի մեր գրասենյակի ներկայացուցիչը եւ կհոգա Ձեր բոլոր հոգսերը՝
- Գնացքի տոմսեր Եվրոպայում
- Հյուրանոցների ամրագրում Հայաստանում եւ արտասահմանում
- Բժշկական ապահովագրություն

375010, ք. Երեւան, Վարդանանց 10
Հեռ. (3741) 52 54 48, 52 85 48, ֆաքս (3741) 56 40 30
E-mail: sabera@arminco.com

ԿՈՐԵԼ Է
Արմեն Սամվելի Մարգարյանի միջնակարգ դպրոցի N 078575 ատեստատը տրված 1993 թ.-ին:
Համարել անվավեր:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
Panasonic EB-BS 450 մոդելի բջջային հեռախոս:
Հեռ. 529353, (09)429353

@rminco Global Telecommunications Ինտերնետ ծառայություններ «ԻՆՏԵՐՆԵՏ» սրճարանում: խանջյան 50: Հեռ. 575823:

«Գինդ» տպագրատուն, Երեւան, Բագրատունյաց 70ա Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69150. Տպաքանակը՝ 3000 Ստորագրված է տպագրության՝ 14. 05. 2001 Գինը՝ 100 դրամ